

Evropska
komisija

PANORAMA

Osredotočenost na regionalno in mestno politiko

POLETJE 2019 / št. 69

Moravsko-šlezijski okraj se je izkopal iz industrijske preteklosti

INTERREG V DUHU
SODELOVANJA

NAČRTOVANJE
PRIHODNOSTI Z
INDUSTRIJSKO
TRANZICIJO

Regionalna in
mestna politika

PANORAMA

V tej številki ...

Poletna izdaja revije *Panorama* zajema številne teme in vključuje zadnji, poslovilni uvodnik naše komisarke v odhodu Corine Crețu.

Med regijami smo se tokrat posvetili Moravsko-šlezijškemu okraju na Češkem, intervjuvali smo regionalnega predsednika Iva Vondráka, predstavili projektne primere ter analizo, kako se v regiji spopadajo s prehodom iz premogovniške industrije k bolj podnebno nevtralnemu gospodarstvu. Od bliže smo si pogledali tudi nadnacionalno sodelovanje v sklopu programa Interreg, vključno z najboljšimi praksami in projekti po celem kontinentu, ter kako okvir kompetenc EU omogoča učinkovito upravljanje skladov EU.

V rubriki „Z vašimi besedami“ podajamo razmišljanja dveh poslancev Evropskega parlamenta o Odboru REGI, Constanze

Krehl in Jana Olbrychta, mladi pa so nam zaupali svoje izkušnje z medijskim programom Youth4Regions.

Ugotavljamo, kako mreža kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave pomaga pri zmanjševanju digitalnih razlik med regijami ter kako se z medregionalnim sodelovanjem povišuje raven kibernetske varnosti. V rubriki o projektih smo obiskali Ciper, Francijo, Kanarske otoke in italijansko-avstrijsko obmejno regijo.

Veselo branje!

AGNÈS MONFRET

Vodja Enote za komuniciranje, Generalni direktorat za regionalno in mestno politiko, Evropska komisija

4

10

26

44

UVODNIK.....	3	MORAVSKO-ŠKEZIJSKI OKRAJ: DINAMIČNA LOKACIJA.....	26
PILOTNI PROJEKTI INDUSTRIJSKE TRANZICIJE.....	4	PODATKOVNA TOČKA: PREPREČEVANJE TVEGANJ.....	36
OKVIR KOMPETENC ZA UČINKOVITOST.....	8	LOKALNA SINERGIJA ZA KIBERNETSKO VARNOST.....	38
INTERREG V PRAKSI.....	10	VEČDIMENZIONALNA POLITIKA.....	40
ZELENA LUČ ZA ELEKTRONSKO SPREMLJANJE.....	18	KRATKE NOVICE.....	42
KOHEZIJSKA POLITIKA V PRIHODNOSTI.....	20	POSPEŠEVANJE ŠIROKOPASOVNIH POVEZAV.....	44
ZBLIŽEVANJE EVROPE.....	22	PROJEKTI IZ KANARSKIH OTOKOV, CIPRA,	
PRISTOP MLADIH H KOHEZIJ EU.....	24	FRANCIJE, AVSTRIJE IN ITALIJE.....	47

UVODNIK

Spoštovani bralci,

ko boste brali te besede, bom že odstopila s položaja komisarke za regionalno politiko. Kljub temu sem si želela izkoristiti priložnost tega četrletnega srečanja z vami in vam povedati, da mi je bilo v čast, da sem lahko delovala v sklopu kohezijske politike.

Junckerjeva Komisija je pričela delovati novembra 2014 in evropski državljani so takrat jasno pričakovali odzive Unije na številne težke izzive: okrevanje po gospodarski krizi, stabiliziranje evra in priprava EU na Pariški sporazum o podnebnih spremembah, če jih omenim samo nekaj. In ravno to smo poskušali doseči z naložbenim načrtom za Evropo, vzpostavitev energetske unije in digitalnega enotnega trga ter seveda z naložbami kohezijske politike.

Zadnji podatki kažejo, da bo en evro naložb kohezijske politike izpred petih let ustvaril skoraj tri evre dodatnega bruto domačega proizvoda v naslednjih petih letih. Ta primer govori sam zase, vendar vpliv kohezijske politike sega veliko dlje od samih števil.

V skoraj petih letih sem imela priložnost obiskati na stotine regij po celi Uniji in spoznati mnogo predanih ljudi, ki vodijo in izvajajo na tisoče projektov EU v praksi. Ta edinstvena izkušnja je potrdila moje prepričanje, da kohezijska politika ima in bo imela pomembno vlogo pri izboljšanju vsakodnevnega življenja evropskih državljanov. Sredstva so usmerjena v bolnišnice, šole, promet, podeželja, mesta, čezmejne regije in oddaljene otoke. Kot glavna naložbena politika EU je pripomogla k prepredanju družbenih, gospodarskih in kulturnih niti, ki nas vse vežejo skupaj.

In da še poudarim vpliv kohezijske politike – v času mojega mandata smo začeli izvajati več ključnih pobud. V mislih imam Delovno skupino za boljše izvajanje, ki je mnogim državam

članicam pomagala učinkoviteje porabiti preostala sredstva iz obdobja 2007–2013; Skupino na visoki ravni za poenostavitev, ki je poenostavila pravila evropskih strukturnih in investicijskih skladov za upravičence; naš poziv državam članicam leta 2015 o preusmeritvi nekaterih dodeljenih sredstev kohezijske politike za spopadanje z migracijsko in begunsko krizo ter pilotni pobudi za razvoj regij v zaostanku in premogovniških regij v prehodu, da jih podpirata pri gospodarski preobrazbi ter jim pomagata bolje izkoristiti prednosti globalizacije in tehnoloških sprememb.

Dokaj očitno je, da je kohezijska politika najbolj nazoren izraz evropske solidarnosti. Zato sem med pripravo predlogov Komisije za programsko obdobje 2021–2027 skupaj s podporniki kohezijske politike vneto zagovarjala politiko, ki bi ostala prisotna v vseh regijah. In uspelo nam je: nobena regija, noben prebivalec ne bo pozabljen.

Seveda pa kohezijska politika brez podpore lokalnih in regionalnih organov, držav članic, civilne družbe, skupnosti, projektnih vodij in upravičencev ne bi ustvarila oprijemljivih rezultatov v praksi. Ta vključenost odseva njeno pravo bistvo: partnerstvo in vzajemno zaupanje. Prihajajoče desetletje bo prineslo mnogo novih izzivov in če jih želimo premagati, bomo morali držati skupaj. Sama pa bom prek svojega dela še naprej podpirala vrednost kohezije in solidarnosti, zato se bodo naše poti pod okriljem evropskega projekta zagotovo še prečkale. ■

Corina Crețu
Evropska komisarka za regionalno politiko

Spodbujanje industrijske tranzicije v vseh regijah

EU zaradi globalizacije, hitrih tehnoloških sprememb in nujnega prehoda na nizkoogljično gospodarstvo pripravlja številne pilotne programe, da bi našla nove načine poštenega širjenja koristi in da bi zagotovila, da industrijska tranzicija ustreza vsem, ne glede na kraj bivanja.

Globalizacija, nove tehnologije in prizadevanja za boj proti podnebnim spremembam korenito in hitro spreminjajo naš način življenja in dela. Te spremembe s sabo prinašajo številne priložnosti. V tem primeru je izziv Evropske unije zagotoviti, da bodo vsi prebivalci v vseh regijah imeli korist od teh priložnosti in se tako bolje pripravili na skupnosti in delovna mesta v prihodnosti.

Medtem ko imajo nekatere regije gospodarske težave in druge uživajo uspeh, je kar nekaj regij obtičalo nekje na sredini. Resda imajo morda ugledna podjetja, trdne univerze in so ponosne na industrijsko dediščino, vendar pa mnogo tradicionalnih podjetij in delavcev ne zmore slediti hitrim tehnološkim spremembam in spreminjajočim se vzorcem proizvodnje.

Vzporedno s korenitim sistemskim preoblikovanjem je treba znatno vlagati v proizvodnjo, usposabljanja, raziskave in inovacije, da se v celotni EU doseže uspešna industrijska tranzicija, ki ne bo za seboj pustila nobenega od teh ljudi in podjetij. Zato je Evropska komisija pričela izvajati številne

pilotne programe, za katere upa, da bodo prinesli dragocene izkušnje na področju zagotavljanja industrijske tranzicije, ki bo ustrezala vsem.

„Te strategije gospodarskega preoblikovanja morajo zagotoviti, da prihodnji gospodarski uspeh, zgrajen na inovacijah, ne bo koristil le peščici,“ pravi Peter Berkowitz, vodja oddelka za pametno in trajnostno rast pri GD REGIO. „Preprosto ni dovolj, da bi imeli glavna mestna središča, ki se bodo s polno paro pomikala naprej, okoliška manjša mesta in podeželje pa bi pustili zadaj.“

Aktiviranje potenciala

Evropa se pri industrijski tranziciji sooča s petimi obsežnimi, povezanimi izzivi: pripraviti delavce in podjetja na delovna mesta prihodnosti; pomagati podjetjem v celotnem gospodarstvu pri izkoriščanju novih idej in uporabi najnovejših tehnologij; zagotavljati prehod regij v nizkoogljično gospodarstvo; spodbujanje podjetništva in novih oblik podjetij ter pospeševanje uporabe novih tehnologij in delovnih vzorcev za spodbujanje socialne vključenosti.

Mnogo regij z zgodovino ogljično intenzivne industrije se še vedno spopada z dediščino nazadovanja tradicionalnih sektorjev. Hkrati pa se morajo prilagajati izzivom četrte industrijske revolucije z zapletenimi, digitalnimi in prilagojenimi sistemi.

Evropa mora okrepiti zmožnosti teh regij, da se modernizirajo in uvedejo novosti z omogočanjem naložb v nove tehnologije in sprejemanjem sprememb, ki jih prinaša digitalizacija, ter s prehodom na nizkoogljično gospodarstvo.

Kohezijska politika je glavni instrument politike EU za naslavljanje strukturnih sprememb, ki se navezujejo na energetska in industrijska tranzicija. Za programsko obdobje 2014–2020 je bilo 30 % sredstev ali 120 milijard EUR dodeljenih za pomoč regijam, da postanejo konkurenčnejše in aktivirajo svoj inovacijski potencial v smislu prilagojenih strategij za pametno specializacijo, ki pomagajo regijam širiti njihovo gospodarstvo in ustvariti delovna mesta glede na prednosti posamezne regije.

Vendar financiranje samo ni dovolj, zato namerava Evropska komisija s tremi pilotnimi ukrepi izkoristiti prednosti Evrope: njeno raznolikost, dinamičnost in pripravljenost preskušanja novih pristopov na lokalni, regionalni in državni ravni.

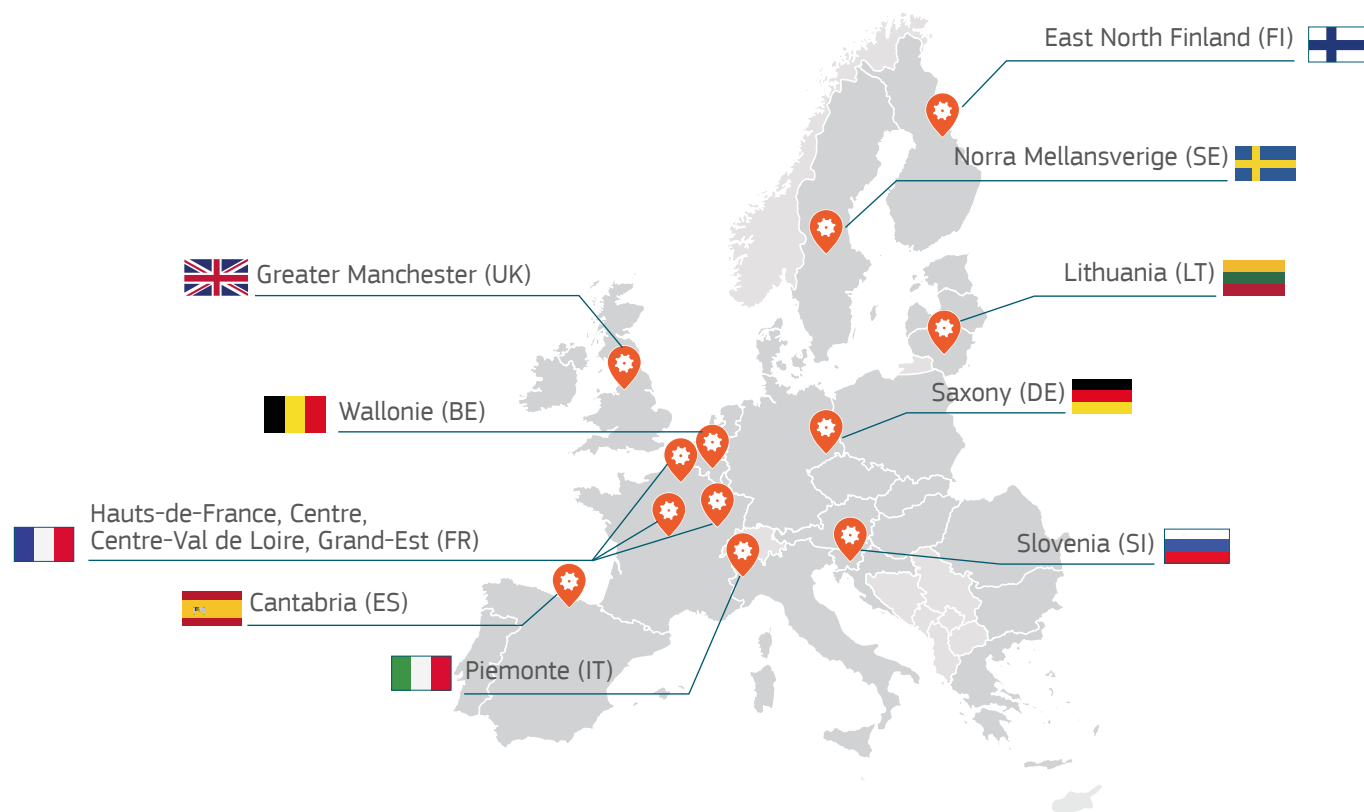
Živi laboratoriji

Leta 2018 je bil uveden pilotni ukrep za **regije v industrijski tranziciji** z namenom, da regijam, ki se spopadajo z industrijsko tranzicijo, pomaga razviti nove pristope za krepitev rasti in produktivnosti. Deset regij in dve državi članici sodelujejo s strokovnjaki iz Komisije, da bi povečali svojo inovacijsko zmogljivost, odstranili ovire za naložbe, delavcem zagotovili ustrezno znanje in se pripravili na industrijske in družbene spremembe. Cilj pilotnega ukrepa je razviti usmerjena politična orodja za reševanje teh izzivov.

V prvi fazi so skupine s pomočjo Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj ter Komisije analizirale obstoječe instrumente politike in opredelile izzive, značilne za vsako regijo. Na tej podlagi je bilo vsaki od 10 regij in obema državama članicama dodeljenih 300 000 EUR, da preskusijo nov pristop k industrijski tranziciji in preskusijo odziv politike na enega ali več izzivov, ugotovljenih med delavnicami.

Regije v industrijski tranziciji

„To bo na nek način živ laboratorij, v katerem bo vsaka regija poskušala najti nove rešitve za zahtevne težave,“ pravi Berkowitz. „Prejele bodo nepovratna sredstva, da izvedejo ta pilotni ukrep, mi pa bomo tesno sodelovali z njimi, da pridobimo spoznanja, od česar bodo imele koristi tudi druge regije in mesta. V GD REGIO smo prepričani, da je raznolikost Evrope njena velika prednost in da moramo spodbujati več eksperimentiranja.“

Poudarja, da obstaja jasna potreba po spodbujanju tradicionalnih podjetij kot tudi zagonskih podjetij. Manjša in starejša podjetja imajo pogosto omejeno zmogljivost prilagajanja in izkoriščanja novih tehnologij, zlasti če lokalna delovna sila nima ustreznih znanj in spretnosti, usposabljanj ter izobrazbe. Reševanje tega izziva kliče po močnejših povezavah med politikami o podjetništvu, visokem šolstvu in poklicnem usposabljanju.

Mnogo malih in srednje velikih podjetij (MSP) iz francoske regije Centre-Val de Loire se na primer srečuje s stalno neuskkljenostjo znanj in spretnosti ter s težavami pri zaposlovanju in zadržanju usposobljenega osebja. V okviru tega pilotnega programa je bilo ustanovljeno omrežje za specializirano zaposlovanje, s katerim bo regija sodelovala neposredno z MSP in določila njihove potrebe v sklopu zaposlovanja, zagotovila svetovanje ter podpirala strategije človeških virov. Cilj je izboljšanje upravljanja kadrov, boljše predvidevanje izzivov industrijske tranzicije in izkoriščanje tehnologij, ki spreminjajo naravo industrijskih delovnih mest.

Regije morajo ustvariti in spodbujati nove inovacijske sisteme ter razvijati finančne mehanizme za manjša podjetja s pobudami za inovativne dejavnosti, usmerjene v izdelke. Na severovzhodu Finske bodo MSP testirali medregionalni sistem z boni, ki jim omogočajo nakup storitev za spodbujanje njihovih inovativnih zmogljivosti in krepitev sodelovanja v kmetijsko-gozdarskem sektorju. Cilji programa bodo projekti, v sklopu katerih podjetja z raziskovalnimi in tehnološkimi organizacijami razvijajo skupne naložbene projekte ter uvažajo inovacije v sektorju, hkrati pa se posvečajo krožnemu gospodarstvu.

Zaščita skupnosti

Drugi pilotni projekt, **Premogovniške regije v prehodu**, v središče postavlja nekdanje premogovniške regije. Ena od posledic prehoda na ogljično nevtrarno gospodarstvo v EU je upadanje proizvodnje in uporabe premoga – ta sprememba s seboj prinaša številne družbene in gospodarske spremembe. V premogovniških dejavnostih, ki se izvajajo v 41 regijah v 12 državah EU, je neposredno zaposlenih približno 185 000 Evropejcev. Dodatnih 53 000 pa je zaposlenih v termoelektrarnah na premog. Prehod brez dolgoročnega načrtovanja za prihodnost bo za te ljudi verjetno težaven. Regije, ki so bile nekdanj odvisne od premoga, se lahko ob upadu industrije soočijo z desetletji strukturne brezposelnosti s precejšnjimi posledicami za skupnosti in javne finance.

Prehod na ogljično nevtralno gospodarstvo bi moral na splošno imeti pozitiven vpliv, vendar se oblikovalci politik zavedajo, da se lahko z njim povečajo družbene in gospodarske razlike. V boju proti tem namerava Komisija s tem pilotnim programom pomagati premogovno in ogljično intenzivnim regijam pri načrtovanju strukturnih sprememb, povezanih z energetske prehodom, ter predvideti negativne socialno-ekonomske vplive.

Skupine strokovnjakov iz Komisije nudijo pomoč 18 pilotnim regijam v osmih državah članicah, platforma na evropski ravni pa združuje deležnike, zagotavlja dostop do tehnične podpore in krepitev zmogljivosti ter omogoča premogovniškim regijam, da delijo svoje izkušnje z lokalnimi in nacionalnimi predstavniki, socialnimi partnerji, industrijo ter civilno družbo.

Te skupine sodelujejo z regionalnimi in nacionalnimi organi, da bi razvile rešitve, ki bi pospešile postopek diverzifikacije in tehnološkega prehoda. Regionalnim organom svetujejo tudi o pridobivanju sredstev, uvajanju strategij za pametno specializacijo, ustvarjanju inovativnih podjetij in vzpostavljanju strategij za dekarbonizacijo. Finančna podpora je na voljo za naložbe, ki prispevajo k rasti in ustvarjanju delovnih mest, kot so inovacije, prehod na čisto energijo in družbena vključenost.

Naložbe v inovacije

Tretji in zadnji pilotni program je **Ustvarjanje novih vrednostnih verig z medregionalnimi naložbami v inovacije**. Evropske regije in mesta morajo, če želijo imeti korist od prednosti globaliziranega gospodarstva, v celoti izkoristiti priložnosti in okrepiti inovativne tehnologije ter nova podjetja na enotnem trgu. To pomeni združevanje podjetij, raziskovalcev in javnih organov iz cele EU, da razvijejo prednostna področja pametne specializacije, uskladijo konkurenčne prednosti in razvijejo inovativne programe.

Leta 2017 je Komisija objavila razpis, v sklopu katerega je izbrala devet medregionalnih partnerstev, ki trenutno preskušajo nove pristope za sestavo teh vrednostnih verig. Partnerstva podpirajo skupine znotraj Komisije, ki vključujejo strokovnjake z različnih področij. Vsako partnerstvo prejme tudi sredstva za zunanje svetovalne storitve iz Evropskega sklada za regionalni razvoj za okrepitev in komercializacijo dejavnosti v višini do 200 000 EUR. Več deset regij je predstavilo ideje, ki bodo vplivale na naložbene projekte na področjih, kot so biogospodarstvo, kibernetična varnost, tridimenzionalno tiskanje in morski viri obnovljive energije.

Sajenje semen

Kohezijska politika bo v obdobju 2021–2027 državam članicam in regijam na celovit in prilagodljiv način omogočala podporo pri industrijski tranziciji kot del naslednje generacije strategij za pametno specializacijo. Od regij in mest bo zahtevala nove načine delovanja, drugačen način razmišljanja ter večjo zmogljivost za razvoj in uvajanje rešitev, da zagotovi, da nobena regija ne zaostaja. Potreba, da združimo vse deležnike in njihovo znanje, je nujna, zato moramo graditi na izkušnjah pilotnih ukrepov in zagotoviti temeljito širjenje dobrih praks v celotni EU.

„Iz semen, ki jih sadimo na lokalni ravni, bi morala zrasti trajnostna in vključujoča Evropa,“ pravi Berkowitz. „Z gospodarskega in tudi družbenega vidika ter seveda političnega vidika se vse začne pri regijah, mestih in MSP. Vse te niti se prepredajo in naše ukrepanje se mora dotakniti stvari, ki so pomembne v vsakodnevem življenju ljudi, ne glede na to, kje živijo.“ ■

VEČ O TEM

<https://europa.eu/!pG78Wk>

Boljše kompetence za boljše upravljanje sredstev EU

Kako ocenjujete strokovne, operativne in upravljalne kompetence, ki jih vaša ustanova potrebuje za učinkovitejše in uspešnejše upravljanje sredstev EU? Na kakšen način lahko pripravite načrt za razvoj teh kompetenc? Okvir kompetenc EU odgovarja na obe vprašanji.

Sedaj je vsem javnim institucijam, ki sodelujejo pri upravljanju Evropskega sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada – nacionalnim usklajevalnim organom, organom upravljanja, revizijskim in potrjevalnim organom, skupnim sekretariatom in mednarodnim organom – na voljo okvir kompetenc EU za prepoznavanje in obravnavanje vrzeli v kompetencah in prilagoditev strategij usposabljanja.

Orodje, ki ga je razvil Generalni direktorat Komisije za regionalno in mestno politiko (GD REGIO), sestavljata:

- › **okvir kompetenc EU**, ki vključuje sklop kompetenc, ki bi jih morale imeti uprave in uradniki, ter
- › **spletno orodje za samoocenjevanje**, ki zaposlenim omogoča, da ocenijo raven svoje strokovnosti za vsako kompetenco, potrebno za profil njihovega delovnega mesta. To bo pomagalo opredeliti prihodnje razvojne cilje.

Javni uslužbenci lahko z orodjem ocenijo svoje znanje in kompetence s pomočjo intuitivnega sistema za ocenjevanje. Na ta način se organizacija in njeni člani lahko zavejo lastnih prednosti in pomanjkljivosti.

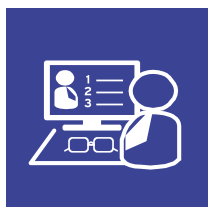

ORODJE ZA SAMOOCENJEVANJE

ORODJE ZA SAMOOCENJEVANJE DOLOČI POTREBE PO RAZVOJU KOMPETENC

*Zaposleni/-a
oceni svoje
kompetence*

*Vodja poda
svojo oceno*

*Zaposleni/-a in
vodja se
pogovorita o
rezultatih ocen*

*Ustvari se
poročilo z oceno
posameznika*

*Rezultati ocene
posameznikov
se zberejo*

Redna uporaba orodja pomaga članom osebja pri načrtovanju strokovnega razvoja. Pomembna značilnost, zlasti za vodje, je možnost združevanja podatkov iz samoocen vseh zaposlenih, s čimer se ustvari pregled uprave kot celote. Ugotovitve lahko tako služijo kot osnova za razvoj učnih in razvojnih načrtov za zaposlene vrzeli.

To uporabniku prijazno in prožno orodje pokriva celoten razpon kompetenc in se lahko uporablja za vse vrste uprav, ne glede na njihovo velikost in potrebe, na primer za upravljanje državnega ali regionalnega operativnega programa. Orodje je lahko bistvenega pomena pri oblikovanju, načrtovanju in vzpostavljanju struktur, postopkov ter sredstev za naslednje programsko obdobje kohezijske politike 2021–2027.

Orodje predvsem prispeva k izboljšavi delovanja javne uprave in s tem kakovosti storitev tako za prebivalce kot za podjetja.

Na spletnem mestu GD REGIO boste našli:

- › podatke o dostopu do orodja za samoocenjevanje,
- › uporabniški priročnik v 22 jezikih in
- › brošuro ter infografični prikaz.

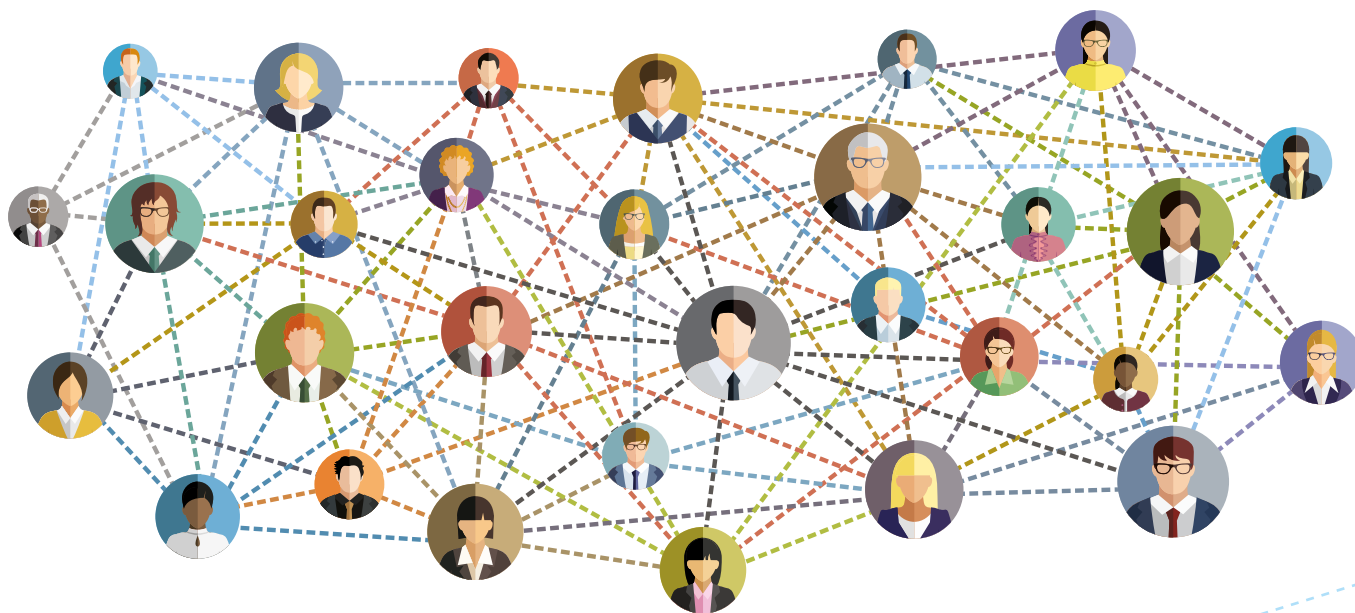
VEČ O TEM

Če želite pridobiti dostop do orodja ali prejeti povratne informacije o orodju, stopite v stik z:

REGIO-COMPETENCY-FRAMEWORK@ec.europa.eu

Več informacij in navodil o uporabi orodja najdete na spletnem mestu: <https://europa.eu/!CP84pW>

Interreg: evropski duh v praksi

Nadnacionalno sodelovanje v sklopu programa Interreg pomaga reševati skupne izzive in prinaša koristi prebivalcem v mestih in regijah po celi Evropi.

Kdo zagotavlja, da je poskrbljeno za spopadanje z naravnimi požari na Balkanu, pomorskimi nesrečami v Baltiskem morju, podnebnimi spremembami v alpski regiji, onesnaženjem zraka v evropskih metropolah in varovanjem biotske raznovrstnosti na področju ustja Donave? Te problematike niso prisotne le na ravni držav, zato ni težko razumeti, da je sodelovanje zunaj državnih meja in na širšem področju Evrope bistvenega pomena za varovanje tako ljudi kot tudi narave. In kako pride do tega? z nadnacionalnim sodelovanjem v sklopu projektov Interreg trenutno rešujemo skupne izzive, kakšni so omenjeni zgoraj.

Kako pa je z varčevanjem energije pri prevzemanju novih tehnologij in hkratnim zmanjševanjem emisij toplogrednih plinov? Ali pa s preskušanjem novih rešitev za okolju prijaznejšo, vendar dostopno prometno infrastrukturo v mestih in na oddaljenih območjih? Najbolje je, da se o tem pogovorite s svojimi sosedi: s sodelovanjem in izmenjavo znanja prihranimo čas in denar vseh. Vendar pa ni nujno, da je rešitev, ki se najbolje obnese na Mediteranu, enako dobra za regije osrednje Evrope.

Nadnacionalno sodelovanje Interreg prinaša tudi teritorialno kohezijo. Kot podjetnik imate lahko idejo za nov izdelek, vendar ne najdete foruma, na katerem bi o tem lahko govorili, ali laboratorija, kjer bi ga lahko testirali. Zagotavljanje dostopa in deljenje inovativnih struktur v širših krogih se lahko izkaže za zelo uspešno. Sodelovanje Interreg pomaga prepoznati take priložnosti, poveča dostop do raziskav ter pripravi majhna in srednje velika podjetja na osvajanje globalnih trgov.

Dodana vrednost

Projekti nadnacionalnega sodelovanja združujejo ljudi iz javnega sektorja, raziskovalnih in akademskih ustanov kot tudi podjetij ter organizacij civilne družbe iz različnih držav. Skupne skrbi jih spodbujajo k nadnacionalnemu sodelovanju in vzpostavljanju čezmejnega zaupanja ter krepitvi evropskega vključevanja.

Iz proračuna EU za obdobje 2014–2020 sta bili namenjeni 2,1 milijardi EUR za vzpostavitev petnajstih nadnacionalnih programov. Nadnacionalno sodelovanje prinaša tako prebivalcem kot tudi podjetjem v vseh regijah EU dodano vrednost. Prikazuje pragmatičen pristop k zagotavljanju varnejše, bolj zelene, pametnejše, bolj povezane in uspešnejše Evropske unije.

v okviru evropskega teritorialnega sodelovanja (ETS) daje nadnacionalno sodelovanje pomembno razsežnost teritorialnemu sodelovanju. Omogoča nam vpogled na naš kontinent s širše strateške perspektive, kar omogoča boljše prepoznavanje priložnosti in izzivov, s katerimi se naši prebivalci, uprave in podjetja srečujejo na dnevni ravni. Mislím, da je bilo prek nadnacionalnih projektov v Evropi storjenega že veliko, veliko pa je treba še storiti. Tako bomo na smiseln in strateško zdrav način združili naš kontinent.

Karl-Heinz Lambertz, predsednik Odbora regij

NADNACIONALNO SODELOVANJE OMOGOČA DELOVANJE MAKROREGIONALNIH STRATEGIJ

Makroregionalna strategija je integriran okvir, ki ga potrdi Evropski svet, v katerem države in regije na določenem geografskem območju naslovijo skupne izzive, ki jih ne morejo rešiti same, ampak za njihovo reševanje potrebujejo nadnacionalno sodelovanje.

Trenutno obstajajo strategije za štiri makroregije:

- > regija Baltskega morja (EUSBSR),
- > podonavska regija (EUSDR),
- > jadransko-jonska regija (EUSAIR),
- > alpska regija (EUSALP).

Kako nadnacionalni programi Interreg podpirajo strategije:

- > Nadnacionalni projekti Interreg aktivno prispevajo k ciljem in ukrepom strategij. V zameno pa programi prejmejo politično podporo in boljšo prepoznavnost.
- > Nadnacionalni programi so ena od naložbenih priložnosti za uvajanje strategij.
- > Nadnacionalni programi podpirajo upravljanje strategij zlasti prek številnih ukrepov, od financiranja koordinacij prednostnih območij do organizacije dogodkov z deležniki in spodbujanja strategij.

» Ko ugotovimo, da drugi vidijo iste priložnosti, se srečujejo s podobnimi problemi in iščejo rešitve ter nato pridejo do ne čisto enakih, ampak podobnih ugotovitev, kako naprej, lahko rečemo, da stvari potekajo, kot pač potekajo, in da se to pojavlja v vseh državah. «

Projektni partner RemoAge, program za severno obrobje in Arktiko

ZADNJI TRENUTKI

Ko se spopademo z naravnimi katastrofami, nesrečami, ki prizadenejo širša geografska območja, vplivi podnebnih sprememb ali upadom biotske raznovrstnosti, je sodelovanje zunaj meja najučinkovitejši način za varovanje skupnega dobrega v Evropi.

Naravni požari vsako leto v povprečju uničijo približno 4 000 kvadratnih kilometrov ozemlja EU, kar za seboj pušča uničujoče posledice za ekosisteme, zdravje ljudi in podnebje. Poleg tega pa daljša sušna obdobja spreminjajo polja in gozdove v idealno okolje za požare.

Projektne partnerji programa Interreg iz sosednjih držav združujejo moči pri ocenjevanju in odzivanju na tveganja ter pri učinkovitejši zaščiti prizadetih območji. Spletna storitev, ki je bila razvita v sklopu projekta **DriDanube**, na primer spremlja suše in pravočasno izdaja opozorila 10 državam na območju podonavske regije. „Vzpostavitev dialoga med različnimi deležniki na državni ali regionalni ravni omogoča boljše razumevanje težave. Če delujemo skupaj, smo bolj pripravljeni,“ pravi Zorica Srđević s Fakultete za agronomijo Univerze v Novem Sadu v Srbiji. Strategija medinstitucionalnega upravljanja oblikuje sodelovanje med nacionalnimi organi, kmeti in vodnimi upravljavci pred sušnimi obdobji, med njimi in po njih, ne samo za izmenjavo informacij, ampak tudi za izvajanje skupnih intervencij, ko je to potrebno.

Od krize do obvladovanja tveganj

„Gozdni požari so endemični in imajo neizmerljive posledice za okolje in prebivalstvo. Zato potrebujemo skupen prostor za upravljanje izrednih stanj, kjer si lahko pomagamo, in tako spodbujamo kulturo solidarnosti in nadnacionalnega sodelovanja,“ pravi Juan José Muñoz Iglesias, vodja preprečevanja požarov v okraju Deza v Galiciji, Španija.

Zahvaljujoč projektu Interreg, **Fire RS**, so območja Francije, Španije in Portugalske sedaj pod boljšim nadzorom za možne požare. V sklopu sistema, ki na širšem čezmejnem območju zaznava gozdne požare, sodelujejo španski satelit,

portugalska brezpilotna letala in francoski nadzorni center. Drugo Interregovo orodje, **WRF-SFIRE**, pa analizira vremenske pogoje – veter, temperaturo in vlago – ter varnostne službe v Bolgariji, na Cipru in v Grčiji obvešča ter z njimi komunicira o možnih poteh gozdnih požarov. Sistem je bil razvit v sklopu Interregovega projekta **DISARM**, javne službe pa so ga prevzele po uspešnem pilotnem projektu med požari v Grčiji poleti 2018.

Poleg združevalnih storitev in orodij, ki so bili razviti na nadnacionalni ravni, je pomemben vidik ravnanja v kriznih razmerah usklajevanje operativnih postopkov, kar je bilo na primer vidno med nesrečo križarke Costa Concordia leta 2012 s smrtnim izidom. S podporo Interregovega projekta **DiveSMART-Baltic** sedaj centri za usklajevanje reševanja v Estoniji, na Finskem, v Latviji, na Poljskem in Švedskem uporabljajo iste standardne operativne postopke in situacijska poročila za boljše in hitrejše odzivanje na izredna stanja v skupnih vodah Baltskega morja.

Skalni podor

Ena od večjih naravnih nevarnosti na področju Alp zadeva padajoče kamenje, kar je med drugim posledica tajanja alpskega permafrosta. „Danes se v sklopu projekta **Rock TheAlps** širijo lokalni poskusi v okviru strategije za alpsko regijo EU za boljšo vključitev storitve gozdnega ekosistema v zaščito pred skalnim podorom,“ razloži Benjamin Einhorn, direktor Francoskega alpskega centra za preprečevanje naravnih tveganj. Nov nadnacionalni popis 10 000 dogodkov podora služi kot izhodišče za oblikovanje zemljevidov z območji tveganj na podlagi analize in primerjave pogojev v prizadetih regijah. To omogoča načrtovanje preventivnih dejavnosti, hkrati pa se z boljšim upravljanjem gozdnih ekosistemov zmanjšuje tveganje za podore.

Krepitev biotske raznovrstnosti na kmetijskih površinah EU

Projekti Interreg se osredotočajo tudi na krizo biotske raznovrstnosti. Tak primer je projekt **PARTRIDGE**, ki dokazuje, da nadnacionalno sodelovanje lahko pomaga preprečiti zaskrbljujoč upad biotske raznovrstnosti na evropskih kmetijskih površinah. Z uporabo pristopa od spodaj navzgor kmetje v regiji Severnega morja spreminjajo 7 % obdelovalne povr-

šine v cvetlične parcele in jih namenjajo biološkemu nadzoru nad škodljivci ter tako koristijo prostoživečim vrstam. Projekt je zaradi tesnega sodelovanja med več kot 300 kmeti, lovci, okoljevarstveniki in lokalnimi prostovoljci iz petih držav zbudil veliko zanimanja. In res, manj kot dve leti kasneje so vidni obetavni znaki, da se ptiči in insekti vračajo na to območje. Komisar za kmetijstvo EU Phil Hogan in oblikovalci politik so se udeležili ikonskega pohoda kmetov PARTRIDGE, da bi izvedeli, kako delujejo ukrepi, ki so jih že uvedli v sklopu nizozemskih kmetijsko-okoljskih programov. „Menim, da moramo kmetovalci delovati za naravo in ne proti njej,“ pravi Oliver Mehuys, flamski kmetovalec in lastnik pilotnega območja, o sodelovanju v okviru tega projekta.

Več biotske raznovrstnosti in varnejša EU je nekaj, za kar bi se odločil vsak prebivalec. Program Interreg omogoča s sodelovanjem zunaj meja skupen odziv na skupne izzive in na ta način to vizijo približuje ljudem.

DriDanube (Donava):

<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/dridanube>

FireRS (jugozahodna Evropa):

<https://www.enerpatsudoe.fr/>

DISARM (Balkan in Sredozemlje):

<http://www.interreg-balkanmed.eu/approved-project/16/>

DiveSMART-Baltic (Baltsko morje):

<https://projects.interreg-baltic.eu/projects/divesmart-baltic-4.html>

RockTheAlps (alpsko območje):

<https://www.alpine-space.eu/projects/rockthealps/en/home>

PARTRIDGE (Severno morje):

<https://northsearegion.eu/partridge>

Strokovnjaki lahko s spremljanjem skalnih podorov ustvarijo zemljevide območij tveganj za boljše obvladovanje gozdnih ekosistemov

SPREMEMBA JE NA POTI

Tri četrtine emisij toplogrednih plinov (TGP) v EU izvira iz energetskega in prometnega sektorja. Ta izziv predstavlja vodilno silo projektov Interreg, da aktivno prispevajo k podnebnim in energetskim ciljem za zmanjševanje emisij za 40 % do leta 2030, kar prinaša koristi v vsakodnevno življenje prebivalcev.

Nadnacionalni projekti širijo koristi cenovno ugodnega uvajanja novih energetske učinkovitih tehnologij po celem kontinentu, kar jim omogoča široka ponudba tehnologij prek cele energetske verige v Evropi.

Varčevanje z energijo v udobju doma

„Rešitev so pripeljali tja, kjer smo jo potrebovali. Ker je danes vse veliko bolj izolirano kot nekoč, prihranim veliko denarja pri ogrevanju,“ pravi Amélie Goblas iz občine Longueau na severu Francije. Amélie je ena od članic družin, ki

so deležne koristi projekta **E=0**, v sklopu katerega se ustvarja trg za vrhunsko in dostopno prenovo ničenergijske hiše. V taki vrsti hiše je poraba energije približno enaka proizvodnji energije. Koncept je bil razvit v severozahodni

Tako starejše mestne zgradbe kot lokalna gospodinjstva imajo koristi od ekoloških tehnik prenove in inovativnih tehnik za varčevanje z energijo

Dobro izolirana okna z roletami omogočajo prihranek energije in zagotavljajo bolj zdrav življenjski prostor

Evropi na osnovi enotedenskega uvajanja, ki je potekal brez težav, in sledi uspešnemu modelu z Nizozemske, kjer so po celi držali izvedli 2000 obnovitev. Zaradi tega projekta je bilo v Združenem kraljestvu v celoti prenovljenih 17 pilotnih hiš, kar je omogočilo razširitev na dodatnih 300 gospodinjstev. V Franciji nameravajo po 22 pilotnih hišah predelati 6 500 domovanj.

Predelava ničenergijskih hiš je morda očitna izbira za zmanjševanje emisij TGP in prispevanje k evropskim podnebnim ter energetskim ciljem za leto 2020, a učinkovitost v stavbah ni omejena na gospodinjstva. Še en nadnacionalni pilotni projekt, **ENER'PAT**, s poudarkom na prenovi starih mestnih zgradb, se na primer izvaja na štirih zgradbah na Portugalskem, v Franciji in Španiji, pri katerih uporabljajo netradicionalne gradbene materiale. „ENER'PAT nam omogoča testiranje ekoloških tehnik prenove na zgradbah. Projekt poleg tega podpira izmenjave na ravni EU, kar spodbuja našo predanost in širi ta ambiciozen pristop v tri druga mesta na jugozahodu Evrope,“ pravi Jean-Marc Vayssouze-Faure, župan občine Cahors v Franciji.

Izziv mobilnosti

Prometni sektor predstavlja četrtno emisij TGP in tako poudarja potrebo po močnem sodelovanju med regijami, da se izboljša učinkovitost mobilnosti. V osrednji Evropi je promet drugi največji sektor po porabi energije in najhitrejši rastoči glede na porabo energije. Zato so bile vzpostavljene nove pobude iz srednje Evrope ter območij Severnega morja in Sredozemlja z namenom, da uvedejo ukrepe, ki rešujejo negativne učinke urbanizacije in rastočih potreb v prometu.

Nove storitve na področju mobilnosti sedaj po zaslugi pilotnega projekta **RUMOBIL** v osmih državah srednje Evrope bolje povezujejo redko poseljena obrobna območja. Potniki tako prek vključenosti skupnosti koristijo orodja za podatke o mobilnosti, aplikacije, ki so usmerjene k uporabniku, eksperimentalne večmodalne avtobusne/železniške povezave in prilagodljive avtobusne storitve. Rezultati – izboljšana kakovost življenja in povečano lokalno gospodarstvo – se odražajo v novih storitvah javnega prevoza, ki privabljajo nove potnike. Na splošno se je število potnikov v sklopu pilotnih projektov povečalo za 13%, najvišjo rast, 28%, pa so zabeležili v češki regiji Visočinski okraj.

Precejšnje izzive prometne infrastrukture predstavljajo omejena mobilnost in dostopnost v mestih ter na oddaljenih območjih, nezadostne povezave z glavnimi prometnimi središči in visoke emisije CO₂. Interreg je v sklopu projekta **SHARE-North** pokazal, da pomaga javnim organom izboljšati ta položaj. Uspešno je spodbujal zamisel o središčih za skupno mobilnost s privlačnimi alternativami za lastništvo osebnih avtomobilov. Ta zamisel se je razširila od Bremna v Nemčiji do občin v Belgiji in na Norveškem. V Bremnu se je po zaslugi Interrega veliko navdušencev nad souporabo avtomobila odločilo prodati svoj avtomobil oziroma ga ne kupiti, kar se je odrazilo v zmanjšanju avtomobilov v zasebni lasti za več kot 6000. To se lahko enači s prihrankom 25 ton CO₂ v 2,5 leta ter s prostim mestnim uličnim prostorom v velikosti 10 nogometnih igrišč!

Dodaten večji izziv je podpiranje povečanja in uvajanja teh novih pristopov, ki zagotavljajo prilagodljive in čistejšie možnosti na področju mobilnosti. To na primer obravnava skupnost za izvajanje projektov s področja mestnega prometa v Sredozemlju, ki zagotavlja rešitve pri načrtovanju lokalne trajnostne mestne mobilnosti. V skupnost je vključeno omrežje sedmih projektov, v sklopu katerih izvajajo pilotne dejavnosti v več kot

30 mestih v Sredozemlju, ki obsegajo vse od omrežij za električno mobilnost in sistemov za pametno mobilnost do spopadanja s prometnimi zastoji zaradi mobilnosti turistov. V italijanskem turističnem mestu Misano Adriatico so tako po zaslugi projekta **MOBILITAS** sprejeli načrt o mobilnosti. Na ta način bodo na celinskih cestah zmanjšali dnevni promet za 6,2% in na obalnih cestah za 14,7% ter tako zmanjšali emisije CO₂ za 6,6% oziroma 7,5%.

Kolesarske steze pripomorejo k manjši uporabi avtomobilov v italijanskem mestu Misano Adriatico v obalni regiji Emilija-Romanja

Interreg dokazuje, kako strateško delo zunaj meja zapolnjuje vrzel v skupnih dejavnostih za izboljšanje energetske učinkovitosti in dostopa do okolju prijaznih ter prilagodljivih možnosti na področju mobilnosti, hkrati pa prebivalcem prinaša oprijemljive koristi.

E=0 (severozahodna Evropa):

www.nweurope.eu/e=0

ENER'PAT (jugozahodna Evropa):

www.enerpatsudoe.fr

RUMOBIL (srednja Evropa)

www.interreg-central.eu/Content.Node/rumobil.html

SHARE-North (Severno morje):

www.share-north.eu

MOBILITAS (Sredozemlje):

mobilitas.interreg-med.eu

ZAŽENI ME IN NE BOM SE USTAVIL

Odpreti podjetje je zahtevno delo, vodenje uspešnega podjetja pa še toliko bolj. Za to so potrebne spretnosti, ustvarjalnost, znanje in dostop do sredstev. Mesta in regije sodelujejo v sklopu nadnacionalnih projektov Interreg zunaj meja in se učijo, kako bolje pomagati podjetnikom na vseh korakih njihovega poslovnega potovanja.

Majhna in srednje velika podjetja v EU predstavljajo 99 % vseh podjetij. Poleg tega ustvarjajo okoli 85 % novih delovnih mest in zagotavljajo dve tretjini zaposlitev v zasebnem sektorju v EU.

Vendar si samo 37 % Evropejcev želi biti samozaposlenih v primerjavi z 51 % v ZDA in na Kitajskem. Da bi to spremenili, sedaj mesta in regije po celi Evropi sodelujejo prek projektov Interreg z izobraževalnimi in poslovnimi strokov-

njaki za podporo. Izmenjujejo si izkušnje in razvijajo nove pristope ter spodbujajo mlade, da bi postali podjetniki.

V sklopu projekta **Atlantic Youth Creative Hubs** (Ustvarjalno središče za atlantsko mladino) so partnerji ustvarili nadnacionalno platformo, da bi okrepili samozavest mladih ustvarjalcev. V „kreativnih improvizacijskih delavnicah“ pomagajo mladim, starim od 16 do 30 let, uresničiti njihove poslovne ideje povsem od začetka. Eden od njih je João, ki pravi, da je „našel navdih, usposabljanje in svetovanje za podjetništvo ter se veliko naučil o upravljanju blagovnih znamk.“ Trenutno je uspešen mlad modni oblikovalec na Portugalskem. Kmalu po improvizacijski delavnici se je pridružil svetu mode in inkubatorju za tovarniško oblikovanje Santo Thyrsu v Portu. Zatem je zmagal na portugalskem tekmovanju novih modnih oblikovalcev in se prvič pojavil na najpomembnejšem državnem modnem dogodku na Portugalskem.

Zagonska pomoč zagonskim podjetnikom

João je dokaz, da je podjetniški duh pomemben, vendar to še ni dovolj. Za odpiranje podjetja potrebujete spretnosti in znanje, ki jih mladi podjetniki pogosto nimajo. V srednji Evropi se v sklopu projekta **CERlecon** to spreminja. V osmih državah se preskuša nov pristop k navdihovanju in usposabljanju mladih s poslovnimi idejami: Skupne delovne akademije pod imenom **PlayParks** vzpodbujajo skupno družbeno učenje. Pomagajo pri uvedbi pravih izdelkov, kot je naravni žvečilni gumi „Alpengummi“, ki se že pojavlja v supermarketih. „Po šestih mesecih na dunajski akademiji PlayPark smo prejeli dragocene povratne informacije in usposabljanje za razvoj našega poslovnega načrta,“ pravita ustanoviteljici Claudia Bergero in Sandra Falkner.

Nadgradnja inovacij

Izkušnje kažejo, da brez stalnih inovacij tudi spodbudna zagonska podjetja, kot je Alpengummi, kmalu nehajo uspevati. Kako lahko torej občine in raziskovalne organizacije pomagajo podjetnikom, da nadaljujejo z inovacijami? Po zaslugi projektov Interreg se je s preizkušnji novih storitev, kot so oblikovalske delavnice, zasidrlo raziskovanje v podjetjih.

„Nadnacionalno sodelovanje nam zagotavlja dostop do najnovejših rezultatov raziskav in poslovnih modelov. V pra-

Ribiči na delu v bližini slikovitih belih plaž v okolici kraja Trave di Portonovo blizu mesta Ancona v Italiji

ksi nam to pomaga pri uvajanju novih izdelkov na trgu," meni Maciej Bartoszek iz podjetja Perfectwoodhouse. Je eden od mnogih podjetnikov, ki ima koristi od projekta Interreg **BALSE@NIOR**. V sklopu projekta na območju Baltskega morja se izvajajo oblikovalske delavnice, ki spodbujajo pohištena podjetja, da ustvarjajo pametne izdelke, prilagojene potrebam starejših, kot sta ogledalo s prikazovanjem prilagojenih sporočil in stol, ki meri krvni tlak. Vse oblikovalske metode in orodja bodo na voljo v spletni knjižnici, da bodo podjetja lahko ocenila posebne potrebe starejših v določeni državi, prilagodila svoje izdelke in tako lažje vstopila na druge trge. Vključevanje novih tehnologij v tradicionalno oblikovano pohištvo ima obenem tudi pozitiven učinek na starejše, ki želijo dalj časa ostati neodvisni.

To velja tudi za druge sektorje. V sklopu projekta **ARIEL** se odvijajo posredniški dogodki v jadransko-jonski regiji, da bi podpirali mali ribolov in podjetja, ki gojijo vodne organizme. Pri soočanju z izzivi podjetniki in raziskovalci vzajemno iščejo tehnološke in netehnološke rešitve. „Ribogojnice morajo sodelovati skupaj z znanstvenimi in poslovnimi organizacijami, če želimo imeti večjo proizvodnjo lokalne hrane in konkurenčen mali ribolov ter sektor gojenja vodnih organizmov v Evropi,“ pravi Basilio Ciaffardini, italijanski ribogojec, ki je imel koristi od enega takšnih posredniških dogodkov.

Boljši dostop do sredstev

Pri širitvi podjetij in inovacij je dostop do sredstev ena od ključnih težav. Florence Gschwend iz podjetja Chrysalix Technologies v Združenem kraljestvu pritrjuje, da „smo

v začetni fazi zagonskega podjetja z denarjem vedno na tesnem.“ v njenem podjetju razvijajo inovativen postopek frakcioniranja biomase z uporabo nizkocenovnih ionskih tekočin. Nadnacionalni projekti Interreg, kot je **BioBase4SME**, nudijo takim podjetjem učinkovit način preizkušanja novih idej za izboljšanje dostopa do sredstev. V sklopu projekta je bil razvit sistem s kuponi za podporo komercializacije inovacij v nastajajočem biogospodarstvu severozahodne Evrope. „Ta kupon nam je pomagal pridobiti večjo vrednost iz prejetih sredstev, obenem pa smo se povezali z visoko kvalificirano organizacijo za povečevanje obsega dela,“ potrjuje Florence.

AYCH (območje Atlantika):

<http://www.aych.eu>

CERlecon (srednja Evropa):

<https://www.interreg-central.eu/Content.Node/CERlecon.html>

BALTSE@NIOR (Baltsko morje):

<https://projects.interreg-baltic.eu/projects/baltsenior-30.html>

ARIEL (jadransko-jonsko območje):

<https://ariel.adrioninterreg.eu/>

BioBase4SME (severozahodna Evropa):

<http://www.nweurope.eu/projects/project-search/bio-innovation-support-for-entrepreneurs-throughout-nwe-regions/>

Nadnacionalno sodelovanje v sklopu programa Interreg

IDEJA

V sklopu projekta AYCH je bila v zagonskem obdobju razvita platforma za usposabljanje, svetovanje, poslovne ideje in navdih.

PODPORA ZAGONSKIM PODJETJEM

V sklopu projekta CERlecon se zagotavljajo bistvene spretnosti in znanje za zagon podjetja.

TEHNIČNA PODPORA

Podjetniki potrebujejo podporo pri uvajanju novosti prek raziskav, delavnic in posredniških dogodkov, kakršne organizira ARIEL.

FINANČNA PODPORA

Kot je razvidno iz primera projekta BIOBASE4SME, je dostop do sredstev ključnega pomena za krepitev podjetij in inovacij.

Inovativni sistem spremljanja spreminja čezmejno sodelovanje

Sistem eMS programa Interact je privarčeval do 20 milijonov EUR in ustvaril skupnost v sklopu programa Interreg, ki podpira inovacije, sodelovanje in usklajevanje.

Pogovori o sistemih spremljanja so redkokdaj zanimivi. Vendar elektronski sistem za spremljanje (eMS), ki se je s sredstvi ESRR v okviru programa Interact razvil kot sistem spremljanja skupnosti za program Interreg, dokazuje drugače.

Pred trenutnim obdobjem financiranja so v sklopu programov Interreg – ki imajo veliko manj sredstev od prevladujočih programov – večinoma izdelovali lastne sisteme spremljanja, ki so ustrezali istim splošnim zakonskim zahtevam na rahlo drugačen način.

Za programe Interreg, ki se osredotočajo na spodbujanje čezmejnega sodelovanja in usklajevanja, to ni bil pravi pristop.

Moč v številkah

Na poziv za nov pristop programa Interact so se odzvali štirje programi v želji združiti se z namenom, da se razvije sistem spremljanja skupnosti. Novi sistem spremljanja (eMS), ki je bil zgrajen od spodaj navzgor, je na voljo brezplačno z uporabo licenc za vse programe Interreg.

Osnovna zamisel je bila, da če bi vsaj teh pet programov, vključno s programom Interact, uporabljalo sistem eMS, bi že s tem privarčevali denar davkoplačevalcev EU in to bi bila uspešna vaja za sodelovanje.

Licenčno pogodbo za uporabo eMS je do danes podpisalo okoli 37 programov, s čimer smo porabili do 20 milijonov EUR manj kot v primeru pristopa brez sodelovanja. Na Univerzi Strathclyde na Škotskem so v sklopu raziskovalnega centra za evropsko politiko z oceno učinka raziskali širše koristi sistema eMS.

Z neodvisno oceno je bilo ugotovljeno, da morajo biti programi, ki uporabljajo eMS, prilagodljivi in da morajo prevzeti skupen pristop k osnovnemu upravljanju programa in postopkov. S prilagodljivostjo sta se ustvarili dodatna zmogljivost in priložnost za inovacije znotraj programov.

Poleg tega pa je ustanovljena skupnost za podporo razvoja programske opreme postala sama po sebi sredstvo za nadalj-

4 mrd. EUR sredstev za sodelovanje, ki jih upravlja eMS

38% programov Interreg uporablja programsko opremo eMS

20 mio. EUR prihrankov s pristopom sodelovanja

82% ocena zadovoljstva uporabnikov

» Ne le da nam je eMS pomagal pri doseganju zahtev sistema eCohesion, temveč nam je na novo ustanovljen program zagotovil tudi sistem, temelječ na skupni izkušnji upravljanja programov skupnosti Interreg. «

Barbara Di Piazza, vodja skupnega sekretariata, program Interreg ADRION, v oceni učinka na podlagi primera (april 2019)

nje usklajevanje. V okviru sodelujočih programov je bilo medsebojno predstavljeno razumevanje zapletenih pravnih problemov, pa tudi pristopi k upravljanju programa. Poleg tega je prišlo do razvoja in souporabe vtičnikov, ki so zagotovili dodatno bistveno funkcionalnost sistema eMS.

Ocenjevanje koristi

eMS se je od samega nastanka razširil in sedaj zagotavlja spremljanje in upravljanje sistema za približno tretjino programov Interreg. Podpira večje programe, ki bi si lahko privoščili razvoj lastnega sistema, kot tudi manjše, ki bi za podoben sistem težko pridobili sredstva.

Zlasti pri manjših programih je dostop do sistema eMS omogočil digitalizacijo postopka prijave, kar se je poznalo na številu zaposlenih in manjši stopnji napak.

Koristi eMS so bile del širše ocene petih Interactovih dolgoročnih posredovanj, in sicer oblikovanje orodja za usklajeno uvajanje (HIT); podatkovna zbirka keep.eu; razvoj usklajene znamke Interreg ter tudi podpora programa Interact pri makroregionalnih strategijah.

Ta posredovanja so, kot eden od ciljev programa Interact za izboljšanje javne uprave, znatno povečala učinkovitost ter uspešnost izvajanja in upravljanja programa ter izboljšala odpornost organov programa pri spopadanju z zunanjimi spremembami.

Odbor za spremljanje v sklopu programa Interact trenutno obravnava možnost zagotavljanja sistema spremljanja za skupnost Interreg v naslednjem programskem obdobju. ■

VEČ O TEM

www.interact-eu.net

Z VAŠIMI BESEDAMI

PANORAMA
se veseli vaših
prispevkov!

Z vašimi besedami je rubrika revije *Panorama*, kjer lahko deležniki na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni opišejo svoje dosežke v obdobju 2014–2020 ter predstavijo svoja mnenja o tekočih in ključnih razpravah

o kohezijski politiki po letu 2020. *Panorama* vas vabi, da pošljete prispevke v svojem jeziku, morda jih bomo vključili v prihodnje izdaje. Prosimo, da nam pišete na **regio-panorama@ec.europa.eu** glede roka oddaje in navodil za pripravo prispevkov.

Kohezijska politika: spopadanje s prihajajočimi izzivi

Constanze Krehl
*Poslanka Evropskega parlamenta in
koordinatorka Stranke evropskih
socialistov v Odboru za regionalni
razvoj (REGI)*

Kohezijska politika je bila v zadnjih desetletjih eno od najuspešnejših orodij Evropske unije za doseganje blaginje in enakosti s solidarnostjo med regijami.

Kohezijska politika ni odgovorna samo za zmanjševanje razlik med državami in regijami ter za pomoč manj razvitim regijam pri napredovanju, temveč je prispevala tudi

k izpolnjevanju pomembnih prednostnih nalog politike EU, kar predstavlja še enega od njenih glavnih ciljev.

V prihodnje si želimo sodobne kohezijske politike z izkušnjami iz preteklosti, ki stremi k postopnemu spopadanju z današnjimi izzivi in izzivi prihodnosti.

Zato si želimo kohezijske politike, ki deluje na trajnosten način in ob tem spoštuje Pariški sporazum ter cilje trajnostnega razvoja ZN. Evropske volitve so nam znova pokazale, da si mladi želijo bolj pogumnega spopadanja s podnebnimi spremembami in da moramo pri vseh politikah razmisliti o vplivih na okolje in prebivalce.

Če kohezijska politika vzpostavi pravi okvir, lahko predstavlja gonilno silo v EU za doseganje brezogljičnega gospodarstva. Na tem področju lahko podpira inovacije ter pomaga regijam pri prilagajanju na potrebne spremembe, na primer na področju sistemov javnega prevoza.

Poleg tega si želimo kohezijske politike, ki podpira regije pri spopadanju z glavnimi izzivi prihodnosti, kot so globalizacija, podnebne spremembe in migracije. Sodobna kohezijska politika mora vztra-

jati tudi v boju proti revščini, socialni izključenosti in diskriminaciji.

Še naprej si želimo pomagati prebivalcem pri doseganju njihovih osebnih ciljev in uresničevanju njihovih izzivov. Prizadevali si bomo še naprej v celoti vključevati regije in njihove potrebe kot tudi potrebe civilnih družb in socialnih partnerjev.

Kohezijska politika bo torej pomemben instrument pri izpolnjevanju prednostnih nalog politike EU in pri zagotavljanju uspešne prihodnosti Evropske unije. ■

Evropski parlament

Naložbe v vlogo kohezijske politike v prihodnosti

Vloga in pomembnost kohezijske politike sta se v zadnjih letih razvili. Sčasoma so se njene naloge razširile in postala je eno od večjih naložbenih orodij EU.

Izvorno je bil v 70-ih, 80-ih in 90-ih letih prejšnjega stoletja glavni cilj kohezijske politike zmanjšati razlike med evropskimi regijami. Služila je ne le zmanjševanju razlik med regijami, temveč tudi krepitvi njihove konkurenčnosti.

Istočasno se je povečalo zanimanje za mestno razsežnost, zlasti vključujoč pristop, ki je postal zelo pomemben. Kohezijska politika se je posledično počasi preoblikovala iz začetnega „tradicionalnega pristopa“ – ki je temeljil izključno na naložbah v infrastrukturo – v novejšo različico, ki vključuje socialno dimenzijo.

Še več, čez čas se je kohezijska politika pričela odzivati na nove izzive, kot so podnebne spremembe, digitalizacija in informacijsko-komunikacijske tehnologije. Pametna mesta so se začela hitro širiti in regije so sprevidele, da morajo razviti strategije za pametno specializacijo, če želijo okrepiti konkurenčnost.

Jan Olbrycht
*Poslanec Evropskega parlamenta
Evropske ljudske stranke v Odboru za
regionalni razvoj (REGI)*

Omembe vredno je tudi, da je bil del sredstev kohezijske politike učinkovito vloženi tudi v krepitev novih raziskovalnih središč in njihovo sodelovanje z namenom doseganja odličnosti in možnosti pridobivanja sredstev v sklopu programa Obzorje 2020. Glede na trenutno razpravo ne smemo spregledati močnega nagnjenja k omejevanju kohezijske politike na njeno primarno vlogo, tj. zmanjševanje razlik in posledično zmanjševanje njenega pomena za naložbe.

Osebnostno se mi zdi ta sprememba neugodna, saj podcenjuje in ne upošteva dosežkov kohezijske politike na področju

naložb za začetek delovanja in decentralizacijo, vključno z javno udeležbo.

Ni naključje, da je pri iskanju prihrankov v proračunu EU za obdobje 2021–2027 Komisija za kohezijsko politiko predlagala proračun, ki je manjši v primerjavi s trenutno finančno perspektivo. Evropski parlament je v tekočem mandatu močno nasprotoval kakršni koli okrnitvi kohezijske politike v prihodnje.

Upam, da se bo razprava o kohezijski politiki nadaljevala in da bo njen večdimenzionalen pomen postal razviden v celoti. ■

Evropski parlament

MEDIJSKI PROGRAM YOUTH4REGIONS

Medijski program Youth4Regions podpira razvoj naslednje generacije novinarjev, specializiranih za regionalno politiko. Mlade Evropejce spodbuja, da obveščajo o projektih, ki jih financira EU.

Pozivi k srečanju na vrhu za približevanje Evrope državljanom

Amaury Bisiaux, mlad francoski novinar in zmagovalec blogerskega tekmovanja #EUinMyRegion, razmišlja o ciljih in navdihih za Bukareško izjavo na nedavnem evropskem vrhu regij in mest 2019 v Romuniji.

8. evropski vrh regij in mest je potekal 14. in 15. marca 2019 v Bukarešti v Romuniji. Približno 700 lokalnih in regionalno izvoljenih predstavnikov je predstavilo Bukareško izjavo, ki jo je zasnoval Odbor regij z namenom „krepitve demokratičnih temeljev Evropske unije.“

„Evropska unija potrebuje svoje regije in mesta prav tako kot oni potrebujejo Evropsko unijo,“ je zapisano v Bukareški izjavi, ki je rezultat trimesečnega dela Evropskega odbora regij, ki je bil končno predstavljen na vrhu v romunski prestolnici.

S povečanjem populizma, ki je bil pričakovan rezultat na evropskih volitvah, in z izstopom Združenega kraljestva iz Unije Evropa prestaja usodno leto. Michel Barnier, glavni pogajalec EU za brexit, je med dogodkom izrazil zaskrbljenost o brexitu brez dogovora in navedel „neštete posledice“, ki bi jih tak dogovor povzročil na človeški, socialni, gospodarski in finančni ravni zlasti za Združeno kraljestvo.

Nazaj na pravo pot

EU se mora preoblikovati, če želi obstati. Evropa se mora v obdobju globalizacije, digitalne revolucije in podnebni sprememb ustrezno prilagoditi, ne da bi se pri tem odpovedala svojim vrednotam. Bukareška izjavo na začetku priključuje v spomin, da „[je bila] Evropska unija zasnovana na načelih svobode, solidarnosti in demokracije.“

Problematično je, da Evropa danes pri večini prebivalcev prevečkrat namiguje na Bruselj: na evropsko prestolnico, kjer se o vsem odloča. Volitve so prikazale EU v luči, ki naj bi bila preveč birokratska, preveč netransparentna, preveč oddaljena – skratka predaleč od državljanov. Po podatkih zadnjega Eurobarometra 58% Evropejcev ne zaupa več institucijam EU.

Po mnenju Odbora regij mora priti rešitev za to od „spodaj“, od lokalno in regionalno izvoljenih predstavnikov, in ne od „zgoraj“. Gre za Evropo regij in ne za Evropo narodov. Vrh se je namreč preudarno odvijal v znamenju slogana „(Re)New EUrope“ ((Pre) Nova EUrope), kar je bil navdih za Bukareško izjavo.

Cilj Izjave, ki je naslovljena na evropske voditelje, je vsekakor (nova) zasnova EU, „za povečanje vloge mladih, da bi se poglobil občutek pripadnosti evropskemu projektu“ in torej pre-

preči, „da evropska integracija postane proces, ki ga je mogoče obrniti nazaj.“ Vendar kako lahko vcepimo ta evropski občutek mlajši generaciji, ki je daleč najbolj odsotna na volitvah?

„Demokracija se začne v naših regijah in mestih“

Nizka udeležba na političnih volitvah še ne pomeni odsotnost udeležbe v političnem življenju. Danes to vidimo pri velikem številu mladih, ki so predani podnebnju, si želijo več socialne pravice in demokracije v celotni Evropi – mladi niso odsotni v teh razpravah.

Evropa, ki je nagnjena k hierarhiji in birokratizmu, temelji navsezadnje na enem bistvenem načelu: subsidiarnosti. Načelo subsidiarnosti zagovarja idejo, da lahko Unija ukrepa le, če države ne morejo ukrepati same. To pomeni, da ima nižji stratum vedno prednost, dokler izvajanje javne politike ostaja učinkovito.

Vendar če najbolj učinkovita raven ni niti evropska raven niti državna raven, ampak regionalna raven, zakaj se potem ne bi odločili za lokalno? „Demokracija se začne v naših regijah in mestih. Lokalno izvoljeni uradniki so najbližje ljudem in so s prebivalci vsakodnevno v stiku,“ pravi Karl-Heinz Lambertz, predsednik Evropskega odbora regij.

Če je EU predvsem gospodarska in finančna unija, kot so to želeli njeni ustanovitelji, potem „morajo biti socialne pravice enakovredne gospodarskim.“ Da bi dejansko lahko uresničili cilje trajnostnega razvoja ZN, mora Unija delovati na treh področjih: gospodarskem, socialnem in okoljskem.

Vse skupaj zahteva „veliko decentralizacijo“ in posledično predvsem naložbo. Zato Bukareška izjava tudi poziva, da se zagotovi „ambiciozen proračun“ za EU. Bo Evropa zaupala svojim mestom in regijam večje pristojnosti? To bo za naslednjo Komisijo, ki bo po evropskih volitvah kasneje letos prevzela to funkcijo, največji izziv.

Med srečanjem na vrhu sta Karl-Heinz Lambertz in predsednik Evropskega ekonomsko-socialnega odbora Luca Jahier ponovno pozvala evropske institucije, da se osredotočijo na „mehanizem za stalno posvetovanje“. Priporočila teh dveh odborov so le nasveti, saj je Odbor regij od leta 2015 organiziral že več kot 200 priložnosti za dialog, v sklopu katerih so povezali 40 000 prebivalcev. Odbor zahteva tudi povečanje prihodnjega proračuna EU (2020) z 1% na 1,3% bruto nacionalnega dohodka EU-27. ■

Amaury Bisiaux je študiral politično komunikacijo na Univerzi Sorbonne v Franciji. Kot zmagovallec blogerskega tekmovanja 2018, organiziranega v sklopu kampanje GD Regio „EU v moji regiji“, se je udeležil tritedenskega tečaja usposabljanja v Bruslju, kjer je študiral politično komunikacijo, zatem pa je bil izbran za akreditiranega mladega novinarja, ki je poročal z Bukareškega vrha.

VEČ O TEM

<https://cor.europa.eu/en/summit2019>

„Interreg Volunteer Youth“

Prostovoljen prispevek mladostnih idej za krepitev kohezije v Evropi

Na 8. evropskem vrhu regij in mest, ki se je odvijal v Bukarešti v Romuniji 14. in 15. marca 2019, se je zbralo prek 900 evropskih, nacionalnih, lokalnih in regionalnih voditeljev iz cele Evrope, ki so razpravljali o prihodnosti Evropske unije in kako učinkoviteje vključiti prebivalce v evropski projekt. Dogodek so organizirali Evropski odbor regij, romunsko predsedstvo Sveta Evropske unije in romunska delegacija Odbora regij. Med dogodkom so sprejeli izjavo lokalnih in regionalnih voditeljev o prihodnosti Evrope z namenom, da delijo svoja mnenja pred začetkom naslednjega mandata institucij EU. <https://bit.ly/2Y6aEbV>

Spodaj najdete vtise in mnenja dveh obetavnih novinarjev progama IVY, ki sta se udeležila vrha.

Moja izkušnja v sklopu Evropske prostovoljne službe vključuje delo pri projektu o visokem šolstvu na portugalski Univerzi v Minhu v Bragi. Udeležil sem se tudi južno-baltskega programa Interreg IVY v Gdanskem na Poljskem.

BOLJ KOHEZIVNA EVROPA, KOT KDAJ KOLI PREJ

Kot prostovoljec programa IVY na skupnem sekretariatu Interreg Južni Baltik sem imel priložnost, da se udeležim 8. evropskega vrha regij in mest, kjer je bilo največ poudarka na pomembnosti kohezijske politike.

Evropska unija si mora za spodbujanje harmoničnega razvoja prizadevati, da okrepi svojo gospodarsko, socialno in teritorialno kohezijo v skladu z načelom subsidiarnosti.

Posamezne države članice, zlasti manj razvite, niso zmožne same zmanjšati in odpraviti zahtevnih težav, s katerimi se srečujejo njihove regije, kot je na primer neprimerna infrastruktura. Med dogodkom je evropska komisarka za regionalno politiko Corina Crețu poudarila,

da je strateška uporaba Evropskih strukturnih in investicijskih skladov (skladi ESI) vsekakor ključnega pomena.

Kohezijska politika je zaradi svojih projektov „od ljudi do ljudi“ učinkovito orodje za ustvarjanje in vzdrževanje vezi med prebivalci EU ne samo na lokalni ravni, ampak zlasti v regijah in mestih držav članic. Sodeluje tudi v različnih čezmejnih programih, kot je Interreg. Poleg tega kohezijska politika po zaslugi vzajemnega razumevanja med institucijami EU, kot so Evropska unija in regije držav članic, omogoča

krepitev strukturiranega in stalnega dialoga – z učinkovitim in dobro delujočim vodenjem na več ravneh. Njihov cilj je doseganje novih globalnih izzivov in krepitev čuta pripadnosti med Evropejci. Po zapisih v Bukareški izjavi to posebej bistvo ponovne oživitve dodane vrednosti kohezijske politike: „Gradimo EU od temeljev naprej skupaj z našimi regijami in mesti“.

Danilo Distefano

Kot nekdanja francoska prostovoljka programa Interreg Volunteer Youth sem delovala v okviru urada za evropske zadeve v regiji Emilija-Romanja (Italija), kjer sem pomagala pri projektih Interreg MED.

OD PROGRAMA INTERREG V PRAKSI DO VRHA REGIJ IN MEST

Kot prostovoljka programa Interreg Volunteer Youth sem se lahko udeležila vrha regij in mest ter tako dobila priložnost za pogled na kohezijsko politiko z drugega zornega kota. Pobuda IVY predlaga, da naj bi se mladi Evropejci vključili v lokalne institucije, ki sodelujejo z nadnacionalnimi programi Interreg, ter da bi podpirali in spodbujali njihove dosežke v skupnosti. Omogočila mi je, da pomagam regiji Emilija-Romanja (Italija) pri vključevanju v te programe ter da sem bila priča sodelovanju IVY s področnimi akademskimi, pridruženimi in zasebnimi partnerji.

Za stalen dialog z nacionalnimi kot tudi evropskimi organi skrbijo z dejanji, ki izvirajo iz evropskih prednostnih nalog, in priporočili „od spodaj navzgor“, obenem pa zastavljajo vprašanja o dodeljenih pooblastilih na posameznih političnih ravneh za izvajanje reform in politik ter izvajanju vpliva na evropski ravni.

V Bukarešti so potekale podobne razprave, kamor je bilo povabljenih 150 lokalnih voditeljev, da razpravljajo o potrebi po upravljanju na lokalni ravni, ki bi imelo več vpliva na evropske zadeve. S poudarkom na treh temah vrha – demokracija, bližina in solidarnost – je bilo doseženo soglasje o ključni vlogi lokalnih in izvoljenih organov, da bi se z boljšim znanjem in dosegom spopadli s skupnimi in/ali določenimi izzivi današnje družbe.

Vendar kako lahko zagotovijo „(Pre)Novo EUrope“, kot je zapisano v naslovu vrha? Izziv je približati EU državljanom. Mnogi udeleženci so bili mnenja, da bi morale biti volilne kampanje Evropskega parlamenta bolj evropske in z manj poudarka na nacionalnih programih. Odbor regij se na področju spodbujanja zaupanja in povezanosti zavzema za več kanalov za demokratično udeležbo ter za večjo prepoznavnost močnega vpliva kohezijske politike, ki je evropskim državljanom bolj znan, na primer z majhnimi pobudami, kot je IVY.

Elodie Joseph-Auguste

Moravsko-šlezijjski okraj: pameten, inovativen in uravnovežen

Moravsko-šlezijjski okraj, ki se nahaja na severovzhodu Češke, je tretja najbolj poseljena regija v državi. Čeprav je močno industrializirana, se ponaša s čudovitimi gorskimi pokrajinami, tremi večjimi zaščitnimi območji in številnimi manjšimi naravnimi rezervati.

V preteklosti je bila ta regija, ki danes spada med 14 administrativnih regij na Češkem, razdeljena na zgodovinski deželi Moravsko in Šlezijo. Celo glavno mesto regije, Ostrava, ima moravski (Moravská Ostrava) in šlezijjski (Slezská Ostrava) del.

Regija, ki se razteza na 5 427 km², je imela na začetku leta 2019 1 203 299 prebivalcev. Na Češkem ima takoj za Prago največjo gostoto prebivalstva (222 na km²). Največje mesto regije je Ostrava s skoraj 300 000 prebivalci.

Leta 2017 je bil bruto domači proizvod Moravsko-šlezijjskega okraja 18 017 milijard EUR, kar je 9,38 % državnega BDP. Regijski BDP na prebivalca znaša 82,4 % državnega povprečja in 74 % povprečja EU.

V najmočnejše industrializirani regiji na Češkem je leta 2017 industrija predstavljala 41,7 % BDP. Število delovnih mest je trenutno najvišje od leta 2000: delež zaposlenih je leta 2017 dosegel 59,4 %, kar je največ v 10 letih. Glavna industrijska sektorja vključujeta železarstvo in strojništvo, pri čemer je v zadnjih 10 letih vedno večjo vlogo igrala avtomobilska industrija skupaj z informacijsko tehnologijo. Regija ima tudi dolgo premogovniško tradicijo (glejte spodaj).

Leta 2018 je delež prebivalcev z univerzitetno izobrazbo znašal 16,8 %. Moravsko-šlezijjski okraj je na ravni inovacij trenutno povprečno razvit glede na primerjave po vsej Evropi. Raziskave,

razvoj in inovacije vodijo predvsem večja tehnološka podjetja, ki delujejo na mednarodni ravni. Na začetku leta 2017 je bil ustanovljen Moravsko-šlezjski inovacijski center z namenom, da spodbuja rast in inovacije v podjetjih. Pred kratkim je bila regija tudi priča vzpostavitvi številnih večjih industrijskih območij, znanstvenih in tehnoloških parkov ter drugih projektov, ki privlačijo zanimiv portfelj vlagateljev. Ostrava nudi dom središču s superračunalnikom IT4Innovations, ki zagotavlja storitve skupinam in podjetjem za znanstveno raziskovanje.

Dobra povezava

Večji del regije povezuje dobra avtocestna infrastruktura. Veliko mest in vasi koristi povezave do avtoceste D1 in železniškega koridorja. Glede na prometni koridor ima regija ugodno geografsko lego s povezavami do Poljske in Slovaške. Mednarodno letališče nudi bogato infrastrukturo za letala, potnike in tovor. Visoko razvit sistem integriranega javnega

prevoza omogoča, da skoraj 80% prebivalcev živi v skupnosti, ki je povezana z železniškim omrežjem.

Tri zaščiteni območja regije z izjemno lepoto narave tvorijo 17,3% njenega geografskega območja. Ta vključujejo gorska območja Beskids in Jeseník ter mokrišča ob reki Odri in v regiji Poodří. Moravsko-šlezjski okraj je dom številnih večjih termalnih zdravilišč. Premogovniške raziskave pa so pokazale, da je čistost podtalnice v nekdanjih premogovnikih Ostrave enaka termalni vodi, zato so sedaj v izdelavi načrti za njeno izkoriščanje.

Regija ima bogato kulturno dediščino – pokrajina je posejana s 103 gradovi in trdnjavami. Tu se odvijajo številni mednarodni glasbeni festivali, gostijo pa tudi kulturne, športne in družabne dogodke, kot je svetovno prvenstvo v hokeju na ledu do 20 let, ki bo potekalo konec leta 2019.

Upravitelji inovativnih podjetij cenijo kakovost življenja v regiji. Pomembne prednosti so bližina goratih območij, kulturne in športne dejavnosti, zdravstvo, družinam prijazni objekti, nastanitve ter priložnosti za nadaljnje dobro usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja. ■

VEČ O TEM

<https://www.msk.cz/index-en.html>

Premogovniška regija v prehodu

Preoblikovanje v podnebno nevtralno gospodarstvo ima lahko na splošno pozitiven učinek na gospodarstvo EU. Vendar pa prehod iz tradicionalnih sektorjev, kot je premogovništvo, s seboj prinese tudi številne izzive in bi lahko povečal socialne in regionalne razlike. Zato je treba to korenito posodobitev upravljati na dober način ter zagotoviti pošten in socialno dopusten prehod za vse.

Komisija je v okviru energetske unije uvedla pobudo za zagotavljanje prilagojene podpore za prehod v premogovniških regijah. Cilj je pomagati regijam pri načrtovanju strukturnih sprememb, ki se navezujejo na njihov energetski prehod, in pri obravnavi morebitnih negativnih socialno-gospodarskih učinkov.

Državne skupine strokovnjakov iz Komisije nudijo pomoč, prav tako pa je Komisija organizirala platformo na evropski ravni, ki združuje vse ustrezne deležnike in jim omogoča dostop do tehnične podpore in krepitev zmogljivosti.

Državne skupine v tesnem sodelovanju z regionalnimi in nacionalnimi organi ter drugimi pomembnimi akterji razvijajo rešitve za pospeševanje postopka gospodarske diverzifikacije

in tehnološkega prehoda. Poleg tega svetujejo regijam, kako lahko najbolje pridobijo razpoložljiva sredstva, okrepijo strategije za pametno specializacijo, spodbujajo inovativne poslovne prakse in izvajajo strategije za dekarbonizacijo. To vključuje tudi financiranje iz kohezijske politike, ki zagotavlja stabilen in dolgoročen naložbeni okvir.

Platforma, kjer si premogovniške regije delijo izkušnje, je skupna točka, kjer si regionalni in nacionalni predstavniki, socialni partnerji, predstavniki industrije ter civilne družbe izmenjujejo dobre prakse in se učijo drug od drugega. V Evropi je trenutno 41 regij v 12 državah članicah, kjer se še izvajajo premogovniške dejavnosti, vključno z Moravsko-šlezijским okrajem, regijo Ústí nad Labem ter regijo Karlovy Vary na Češkem. V Moravsko-šlezijским okraju, ki se je platformi pridružil marca 2018, je v premogovniškem sektorju zaposlenih 10 000 ljudi.

Leta 1989 je prišel prvi val zapiranja rudnikov. Trenutni drugi val ima neposreden vpliv na vsa področja življenja: v regiji se nahaja nekaj večjih industrijskih korporacij, ki so odvisne od premoga, samo preoblikovanje pa lahko zmanjša število ljudi, ki bi odšli zaradi izgube delovnega mesta. Obenem pa se bodo zaprle termoelektrarne na premog in prenehalo se bo tradicionalno ogrevanje na premog, kar lahko povzroči dvig cen energije. Obstoječe elektrarne bo treba zamenjati, kar bo zahtevalo veliko truda in znatna sredstva.

< Stavbe nekdanjega premogovnika Barbora blizu mesta Karviná bodo preoblikovane v rekreacijska in večnamenska prizorišča

Nov začetek

Češka vlada je pripravila program RE:START, namen katerega je pomagati regijam v prehodu, ki se srečujejo s strukturnimi izzivi. Glavni porok programa je vlada, čeprav mu na državni ravni ne namenijo posebnih sredstev. RE:START uporablja obstoječe mehanizme za dostop do javnih sredstev v sklopu evropskih in nacionalnih programov. Omogoča objavo posebnih razpisov za tri prizadete regije ali premogovniške regije, ki bodo imele prednost na nacionalnih razpisih, na primer z bonusi. Trenutno so za prijavitelje na voljo programi s proračunom 700 milijonov EUR.

V sklopu programa RE:START je bila ustvarjena strategija prestrukturiranja, ki določa nekaj ključnih točk za preoblikovanje Moravsko-šlezijskega okraja. Njen cilj je pomagati lokalnim podjetjem pri prilagajanju na spremembe in pritegniti tuje naložbe, ki s seboj prinesejo višjo dodano vrednost. Prednostna naloga je podpora raziskav in razvoja, ki območnemu gospodarstvu prinašajo koristi. Regija ni pozabila niti na lokalno prebivalstvo, saj namerava zagotoviti boljše izobraževalne priložnosti s poudarkom na tehničnih predmetih ter tako odstraniti prepreke, povezane z morebitno socialno nestabilnostjo.

Ena takih pobud za preoblikovanje je projekt „Pokrajina po premogovništvu“, ki se osredotoča na območje med mesti Karviná, Havířov in Orlová, ki ga je v zadnjih treh stoletjih močno prizadelo premogovništvo. Nekaj rudnikov še obratuje, vendar načrtujejo zapiranja, zato se postavlja vprašanje, kako najti novo, smiselno in funkcionalno rešitev za regijo.

Zemljišča nekdanjih premogovnikov se lahko nameni lahki industriji, parkom za prostočasne dejavnosti, raziskavam in razvoju, v večnamensko rabo ali za kratkoročne rekreacijske namene. V teku so dela za olepšanje območja okoli jezera Karvinské moře ter „poševne“ cerkve, ki se je v zadnjih 300 letih pogreznila za 37 metrov. Poteka tudi sprememba namembnosti proizvodnih hal premogovnika Barbora in 80 metrov visokega vhoda v premogovnik František. ■

VEČ O TEM

<https://restartregionu.cz/in-english/>

Ponosen na regijo in njeno dinamično preoblikovanje

Severovzhodni vogal Češke je bil nekoč znan kot jekleno srce države, v katerem živijo močni in žilavi ljudje.

Danes regijo vidimo v povsem drugačni luči.

Revija *Panorama* je povabila predsednika okraja Iva Vondráka, da ji v pogovoru zaupa, kako se je Moravsko-šlezjski okraj preoblikoval v eno izmed najbolj dinamičnih lokacij v državi, v regijo, ki spodbuja inovacije in se zavzema za izobraževanje, obenem pa vsako leto privablja vse več turistov.

Gospod predsednik, Moravsko-šlezjski okraj je v procesu preoblikovanja.

Kakšno vlogo je v tem procesu odigral pristop Češke k EU?

Po 15 letih še vedno verjamem, da je bil pristop države k EU pravi korak, ki je prinesel številne koristi za našo regijo in predvsem za ljudi, ki tukaj živijo. Moravsko-šlezjski okraj ima dolgo zgodovino industrije, ki se je razvila na podlagi njegovih bogatih premogovnih slojev. V kotlini v Zgornji Šleziji se nahajajo največja nahajališča premoga v državi, v katerih se premogovništvo izvaja že vse od 18. stoletja.

Ko je konec prejšnjega stoletja rudarstvo začelo upadati, je to pretreslo regijo in njene prebivalce. Pristop Češke k EU nam je pomagal, da smo se spoprijeli s spremembami in se začeli pripravljati na prihodnost „brez premoga“. Propad rudarstva, ki je vse bliže, bo vplival tudi na druge industrije, ki so neposredno

odvisne od premoga, kot sta jeklarstvo in proizvodnja električne energije. Pravi način za spopad s temi spremembami je spodbujanje inovacij, digitalizacije ter razvoja novih spretnosti in znanj.

Verjamem, da gremo v pravo smer. Večina ljudi v naši regiji je bila prej zaposlena v težki industriji. Zdaj informacijska tehnologija in proizvodnja vozil zaposlujeta v enakem številu kot jeklarska industrija, kar je dobra novica, saj moramo našim ljudem ponuditi zanimive zaposlitvene možnosti. Moravsko-šlezjski okraj je dolgo trpel zaradi upada prebivalstva. Najnovejše številke so vzpodbudne, saj se je število tistih, ki zapuščajo regijo, v enem letu prepolovilo, naš cilj pa je zaustaviti izgubo nadarjenih, izkušenih in mladih ljudi. To pomeni, da je treba zagotoviti razpoložljivost dobrih del za dober denar ter dobre možnosti za preživljanje prostega časa v prijetnem in zdravem okolju.

Kako vam pomagajo sredstva EU?

Ali lahko izpostavite kakšne konkretne projekte?

Evropska sredstva so pomembno prispevala h kakovosti življenja v Moravsko-šlezjskem okraju. Najpomembnejši projekti so bili na področju prometa, socialnih storitev in zdravstva, znanosti, raziskav in inovacij. Veliko projektov ne bi bilo mogoče izvesti brez sredstev EU ali pa bi se izvedli veliko počasneje in v manjšem obsegu.

Evropska nepovratna sredstva so ogromno prispevala k obnovi in razvoju prometne infrastrukture. Visokokakovostna prometna infrastruktura je gospodarski multiplikator s pozitivnimi učinki na zaposlovanje in gospodarsko stabilizacijo. Natančneje, regija je vložila 207 milijonov EUR v obnovo in popravilo cest s pomočjo sredstev iz evropskega Regionalnega operativnega programa Moravska-Šlezija in naših lastnih

» Platforma za premogovniške regije v prehodu je ključnega pomena; odločitev Evropske komisije smo doživeli v zelo pozitivni luči. «

sredstev. Ena izmed največjih naložb, ki je znašala približno 21 milijonov EUR, je bila obvoznica v mestu Opava, ki je zmanjšala zastoje v tem mestu.

Pomembne so bile tudi naložbe v zdravstvo. Evropska sredstva so omogočila izgradnjo operacijskih dvoran v bolnišnici Frýdek-Místek in pomagala pri izgradnji ter opremljanju zdravniških ambulant v šlezjski bolnišnici v Opavi.

Skoraj 228 milijonov EUR je bilo porabljenih za izgradnjo raziskovalnih centrov, ki so osredotočeni na energijo, okolje in v prihodnost usmerjeno super računalništvo. Izgradnja sodobne industrije 4.0 je za nas enako pomembna kot podpora pametnim tehnologijam v naših mestih in regijah.

Sredstva, do katerih lahko imamo dostop iz evropskih skladov, so pomembna za razvoj naše regije. Ključni element je platforma za premogovniške regije v tranziciji; to odločitev Evropske komisije smo videli v zelo pozitivni luči. Prehod na nizkoogljično energijo podpira tudi program RE:START, ki je namenjen reševanju posebnih potreb premogovnih regij v tranziciji.

Kako nameravate uporabiti prihodnja evropska sredstva?

Moravsko-šlezjski okraj je vzpostavil temeljne stebre svojega preoblikovanja, ki temeljijo na vladni strategiji prestruk-

turiranja. Še naprej želimo podpirati lokalna podjetja, da se bodo lahko spoprijela s spremembami, in pritegniti več tako čeških kot tujih podjetij, ki so usmerjena v rast in izvoz. Ključna prednostna naloga je podpreti raziskave in razvoj, od katerih bo lokalno gospodarstvo imelo korist. Pri tem smo sprejeli aktiven pristop v obliki sodelovanja z lokalnimi oblastmi in univerzami v mestu Ostrava za ustanovitev Moravsko-šlezjskega inovacijskega centra (MSIC). S tem korakom smo sprožili večjo uporabo inovacij in pomagali podjetjem pri razvoju. Uvedba Moravsko-šlezjskega inovacijskega centra je bila ključnega pomena za našo regijo. To je kraj, kjer se med sabo povezujejo drzne ideje ter nadarjeni ljudje in kjer je mogoče načrtovati prihodnjo usmeritev regije. Verjamem, da je Moravsko-šlezjski inovacijski center mogoče razširiti in ponuditi še širši portfelj storitev, ki podpirajo podjetja, inovacije in drzno načrtovanje.

Pomemben partner za razvoj naše regije je tudi Moravsko-šlezjsko podjetje za naložbe in razvoj (MSID), ki spodbuja razvoj ne samo s podjetnostjo in trženjem, ampak tudi z naložbami. Moravsko-šlezjski pakt o zaposlovanju (MSPakt) pa nam pomaga pri upravljanju regionalnega trga dela. Moravsko-šlezjski inovacijski center, Moravsko-šlezjsko podjetje za naložbe in razvoj in Moravsko-šlezjski pakt o zaposlovanju skupaj pomembno prispevajo k razvoju naše regije, spodbujajo konkurenčnost in izboljšujejo kakovost življenja ljudi.

Menim, da smo s pomočjo EU zelo dobro začeli s preoblikovanjem in lahko to nalogo uspešno dokončamo.

Ne posedamo s prekrižanimi rokami – imamo zelo konkretne načrte. Tako na primer s projektom Krajina po rudarstvu iščemo smiselne in učinkovite načine, kako izkoristiti rudarska območja, ki so utrpela negativne posledice premogovništva. Načrtujemo tudi izgradnjo kompleksnega rehabilitacijskega centra v mestu Třinec in posodobitev oddelka za pljučne bolezni v bolnišnici Frýdek-Místek. Pripravljamo še strateške projekte za izboljšanje izobraževalnih standardov. Torej vemo, kako dobro izkoristiti evropska sredstva, pri čemer dajemo poseben poudarek kakovosti življenja naših državljanov in okolju. Nadaljnja evropska podpora naše regije bi me zelo osrečila, saj je izjemnega pomena tako za sam Moravsko-šlezjski okraj kot za ljudi, ki tukaj živijo. ■

Spreminjajoča se podoba predela Dolní Vítkovice

Edinstveno industrijsko območje Dolní Vítkovice ne predstavlja samo zgodovinske plasti ohranjenega izvirnega postopka „premog-koks-železo“, ampak je tudi prostor, kjer lahko ljudje preživijo svoj prosti čas in se naučijo več o naravnem in industrijskem svetu.

Leta 1828 so tu ustanovili kovaško obrt, tej pa je sledil rudnik premoga, ki je ustvaril industrijsko podobo regije in zaposloval na tisoče ljudi. Vendar se je leta 1998 proizvodna zaprla.

Z nastalim položajem se je zastavilo vprašanje, kaj storiti s tem edinstvenim industrijskim območjem. Ena možnost je bila popolno uničenje. Zadnja odločitev pa je bila na srečo prenova območja in preoblikovanje kompleksa v edinstveno izobraževalno, kulturno in družabno središče, ki trenutno služi tako mladim kot starejšim obiskovalcem (oglejte si posnetek).

1. Gong: v preteklosti se je na teh 50 000 kubičnih metrih shranjeval očiščen plavžni plin. Danes pa Gong sprejme do 2 000 obiskovalcev, ki se udeležujejo izobraževalnih, kulturnih in družabnih dogodkov. Na tem prizorišču se odvijajo različni dogodki, vse od poučevanja univerzitetnih študentov, mednarodnih konferenc, kongresov, delavnic, usposabljanja do umetniških razstav.

2. Stolp Bolt Tower: Včasih se je v notranjosti plavža št. 1 dnevno proizvedlo do 1 200 ton surovega železa. Danes pa na ogledu obiskovalce vodijo skozi postopek

NIZ ZMAG ZA PILOTNI PROJEKT NA PODROČJU SOCIALNIH STANOVANJ V OSTRAVI

Projekt „A place to call home“ (Kjer bom doma) s poudarkom na vključujočih dejavnostih in socialnih stanovanjih si je prislužil nagrado RegioStars 2018 v 3. kategoriji: ustvarjanje boljšega dostopa do javnih storitev. V tretjem največjem mestu na Češkem je bilo v sklopu projekta prenovljenih 150 stanovanj za družine, ki bi drugače morale živeti v slabih stanovanjskih razmerah. Razviti so bili tudi postopek za lažji dostop do stanovanj, okvir za sodelovanje z mestnimi okraji in socialna podpora za najemnike, da bodo lahko živeli bolj stabilno in varno ter se udeleževali v skupnosti.

<https://europa.eu/!JR33tP>

3.

4.

5.

6.

pridobivanja železa po isti poti, ki so jo uporabljali za prevoz surovin za pridelavo surovega železa pri „najstarejši dami v obratu“ – tako so jo poimenovali zaradi temeljev, ki segajo v leto 1911. Od maja 2015 pa je možno obiskati tudi novo dograditev stolpa Bolt Tower, to je najvišja kavarna v Ostravi.

3. Znanstveno in tehnološko središče: Na 14 000 m² sta znanost in tehnologija predstavljena kot zabavna igra, ki razkriva skrivnosti sodobnih tehnologij. Tu so predstavljene tako znanstvene uganke in posebnosti svetovnih raziskav kot tehnične ideje. Mladi in odrasli raziskovalci lahko odkrijejo, kako delujejo mesta, radio in človeško telo, kaj je mavrica ali kako lahko najde ladja na morju svojo smer. Arhitekturno veličastna zgradba ima učilnice z odlično opremo, predavalnice, kino dvorano, ki sprejme 200 gledalcev, ter sodobno tehnično in avdiovizualno opremo.

4. Znanstveno in tehnološko središče U6: Več kot 100 interaktivnih eksponatov, ki na zabaven način razlagajo znanost in tehnologijo, obkroža dve ogromni 900-tonski puhali. Med zgodovinskimi puhali in gibljivimi eksponati si lahko obiskovalci ogledajo stvari, ki jih niso videli še nikoli prej, in odkrivajo tudi najbolj zapletene tehnične težave. Poskusijo lahko razviti jekleno ploščevino, zgraditi železen most ali proizvesti elektriko ter celo „poleteti“ v vesolje.

5. Ustvarjalno središče Hlubina: Maja 2015 je kot sestavni del starega industrijskega kompleksa svoja vrata odprl nekdanji rudnik črnega premoga Hlubina. Iz starih stavb se je rodila nova umetniška četrt, katere namen je izobraževanje

udeležencev na področju humanistike, umetnosti in roko-delstva. Nekdanje obratovalne in administrativne zgradbe so sedaj postale večžanrsko kulturno središče s kino dvoranami, prostori za glasbene vaje in snemalnimi studii, predstavitvenimi prostori, studii ter plesnimi prostori.

6. Festival Park: Prizorišče na 200 000 m² z industrijsko scenografijo nudi enkratno okolje za organizacijo ogromnih kot tudi ne-mainstreamovskih festivalov in dogodkov.

Vse znamenitosti so bile ustvarjene s prispevki iz skladov EU: Po zaslugi ESRR, ki je zagotovil skoraj 48 milijonov EUR, je bilo izpeljanih 8 projektov. Celotna naložba v te projekte je znašala skoraj 70 milijonov EUR.

Preoblikovanje je z izvedbo več desetih projektov na različnih področjih v regijo prineslo tudi sinergijo. Območje je postalo ključno za oživitev izobraževalnih in prostočasnih dejavnosti ne samo na lokalni ravni, ampak v celotnem Moravsko-šlezij-skem okraju. ■

VEČ O TEM:

<http://www.dolnivitkovice.cz>

<https://www.youtube.com/watch?v=a3rR5VJK5p4&t=79s>

Sredstva EU spodbujajo turizem v Moravsko-šlezijem okraju

S pomočjo evropskih sredstev se izboljšujejo objekti za obiskovalce območja in lokalne turiste, s tem pa se krepijo turistične destinacije v Moravsko-šlezijem okraju.

Manjša mesta ob vznožju gorovja Beskydy spadajo med najboljše kraje za obisk Češke. V mestu Štramberk, ki je zaradi svoje lepote dobil vzdevek „moravski Betlehem“, obiskovalci ne smejo preskočiti pokušine dišečega ingverjevega kruha. Podobno ima Nový Jičín enega najlepših mestnih trgov v državi. V centru za obiskovalce v mestu Nový Jičín si obiskovalci lahko ogledajo izvrstno interaktivno razstavo, ki pripoveduje zgodbo o dolgoletni tradiciji izdelave pokrival v mestu. Razstava je prejela 238 436 EUR sredstev iz ESRR, celotni znesek projekta pa je znašal 511 929 EUR.

Še en biser ob vznožju gorovja Beskydy je mesto Příbor – rojstni kraj Sigmunda Freuda. Poleg družinskega domovanja slavnega očeta psihoanalize se mesto ponaša tudi s samostanom piaristov iz 17. stoletja. Obširna prenova zgradbe je prejela sredstva ESRR v dveh fazah, skupaj 1 059 580 EUR, celotni stroški pa so znašali 1 295 519 EUR. Sredstva EU so bila namenjena tudi za prenovo čudovitih vrtov samostana. V samostanu so spominska dvorana Sigmunda Freuda, knjižnica in razstava o zgodovini Příbora.

Zdrave znamenitosti

Ob vznožju gorovja Jeseníky leži slikovito termalno mesto Karlova Studánka, ki se ponaša z najčistejšim zrakom v srednji Evropi. Turisti pa si lahko v Bruntálu, najstarejšem mestu na Češkem, ogledajo grad ali obišejo center dobrega počutja, ki ponuja tudi vodne atrakcije. Celotni stroški prenove so znašali 5 617 409 EUR, od tega je EU prispevala 1 860 464 EUR.

Še ena zanimivost tega območja je zgodovinska ozkotirna železnica iz leta 1898, ki se vije po „poti stoterih ovinkov“ od vasi Třemešná v Šleziji do kraja Osoblaha. Projekt, ki je posodobil in razvil ozkotirno železnico ter vključeval nakup zgodovinskega železniškega parka, namenjenega ekskurzijam, je delno financirala EU (142 801 EUR od skupnih stroškov v višini 350 940 EUR).

Kolesarji se lahko v kraju Jeseníky odpravijo na šlezijsko turistično pot, ki vodi od mesta Krnov prek šlezijskega belega bisera, mesta Opava, do baročnega gradu v mestu Kravaře. K izgradnji kolesarske steze med Krnovim in krajem Velké Hoštice so pripomogla sredstva EU v višini 1 638 630 EUR (skupni stroški so znašali 2 403 372 EUR).

Končno prispemo do Opave, nekdanje prestolnice avstrijske in kasneje češke regije Šlezija. Mesto s hišami, trgi in cerkvami v slogu art nouveau je pravi biser. Tu je deloval svetovno znani arhitekt Leopold Bauer in prav nobeno naključje ni, da je v mestu najstarejši in tretji največji muzej na Češkem – šlezijski muzej, ustanovljen leta 1814. Popravila muzeja in ustvarjanje razstave o Šleziji, ki v bogati zbirki s pomočjo moderne tehnologije združuje zgodovino, kulturo in naravna bogastva Šlezije, je sofinancirala EU v višini 2 885 571 EUR (skupni stroški so znašali 4 003 644 EUR).

Obiskovalce, ki jih zanima prazgodovina, bo pritegnil DinoPark Ostrava, ki se nahaja blizu Karvine. Parku so bila dodeljena sredstva EU v višini 1 054 172 EUR, skupni stroški pa so znašali 2 865 180 EUR. Obiskovalci se na 35 hektarjev veliki površini vozijo z vlakom DinoExpres, ogledajo si lahko več deset mezozojskih pošasti v naravni velikosti, 12 metrov visok delujoč vulkan ter obišejo 3D-kino z zanimivostmi za otroke.

Tudi Ostrava, prestolnica Moravsko-šlezijskega okraja, je pomembna turistična destinacija. Kraj se je zapisal v zgodovino, ko je antično ljudstvo pred 25 000 leti na hribu Landek kot eno prvih uporabilo premog. Posledično je bila zgodovina regije delno zaznamovana s premogom, kar je vodilo do izredno vplivne industrije. Ostrava se tako ponaša z edinstveno dediščino strojništva v Evropi, vključno z nekdanjim industrijskim območjem Dolní Vítkovice, rudnikom in tovarnami koka Hlubina ter s plavži za jeklarstvo v kraju Vítkovice. ■

Preoblikovanje socialnih storitev v regiji

Moravsko-šlezjski okraj je bil leta 2003 prva regija na Češkem, ki je pričela izvajati pilotni projekt s poudarkom na preoblikovanju socialnih storitev. V tistem času so bili ljudje z duševnimi ali drugimi težavami izolirani v večjih institucijah na dokaj oddaljenih lokacijah ter v popolnoma neprimernih zgradbah, kot so gradovi in samostani.

V teh zgradbah so lahko nastanili od 100 do več kot 200 ljudi, v vsaki sobi po 20 ali več oskrbovancev, ki so si delili le eno kopalnico ali stranišče. Nega se je ločevala na nego za samo moške ali samo ženske, otroci pa so si prostor delili z odraslimi. Oskrbovanci niso imeli nobenih zakonskih pravic in so bili primorani živeti v institucijah v nenaravnem okolju ter se prilagoditi režimu, ki se je zelo razlikoval od vsakdanjega življenja. V takih okoliščinah so jim bile odvzete temeljne človekove pravice, okrnjene so bile njihove pristojnosti in odgovornosti, manj so bili samozadostni, živeli pa so z omejeno zasebnostjo in osebno svobodo.

Da bi naredili temu konec – zapuščini socializma na Češkoslovaškem – se je moral spremeniti sistem. Projekt, katerega cilj je bil popolna sistemska sprememba (2008–2019), se je začel leta 2008 v vseh 13 regionalnih organizacijah, ki več kot 1 100 oskrbovancem preko celega leta nudijo storitve socialnega varstva z nastanitvijo.

Leta 2013 se je spremembam, ki jih je upravljal Moravsko-šlezjski okraj, pridružilo tudi mesto Ostrava z namenom, da izboljša življenje oskrbovancev ter jim zagotovi človekove pravice in svoboščine.

Od leta 2019 je bilo vloženih 44 milijonov EUR v izboljšanje življenja več kot 1 400 oskrbovancev v sklopu približno 91 novih skupnostnih storitev v celotnem Moravsko-šlezjskem okraju.

Pri tej spremembi so uporabili tudi vsestranski sistemski pristop – inovativen element, ki pred tem v srednji in vzhodni

Evropi ni obstajal. Ta je mnogim oskrbovancem omogočil, da so se iz institucij vrnili k biološkim ali rejniškim družinam ali v mestna stanovanja ter hiše, kjer so na voljo skupnostne storitve. Oskrbovanci, ki so dalj časa bivali v večjih institucijah, sedaj živijo v lastnih stanovanjih, delajo in koristijo socialne storitve na terenu (oglejte si posnetek).

Naložba v skrb za skupnost

Sredstva za te radikalne spremembe so zagotovili skladi EU in proračun centralne vlade ter Moravsko-šlezjskega okraja. Program se nadaljuje v sklopu šestih naložbenih projektov za nadaljnji razvoj in izboljšave socialnih storitev regije. Sredstva EU v višini približno 6,4 milijona EUR bodo izboljšala življenja dodatnih 74 oskrbovancev.

Naslednji korak vključuje uporabo izkušenj, pridobljenih v projektu, za preoblikovanje psihiatrične oskrbe. Če bodo sredstva EU zagotovljena, bosta dva naložbena projekta in dva projekta brez naložb omogočila ponovno zagotavljanje skupnostnih storitev tistim, ki trpijo za duševnimi boleznimi in so dalj časa preživeli v psihiatričnih bolnišnicah.

Take sistemske spremembe pri zagotavljanju socialnih storitev lahko prevzamejo tudi druge regije in območja. Moravsko-šlezjski okraj je lahko vir informacij, izkušenj in dobrih praks za vse kraje, kjer so kršili človekove pravice in potrebe v sklopu institucionalne oskrbe v bivalnih objektih (ne samo pri socialnih storitvah, ampak tudi v bolnišnicah, pri otrocih v domačem varstvu itd.). ■

VEČ O TEM:

<https://bit.ly/2FsSOYM>

PODATKOVNA TOČKA

Zakaj EU vlaga v preprečevanje tveganj?

Kohezijska politika EU z naložbami v preprečevanje gozdnih požarov, obvladovanje poplavne ogroženosti in spopadanje z drugimi nesrečami varuje milijone prebivalcev.

Evropska unija se srečuje z več tveganji, vključno s poplavami in ekstremnimi vremenskimi dogodki, ki pogosto presega državne meje in ki jih podnebne spremembe poslabšujejo. Območja južne in srednje Evrope so priča več vročinskimi valom, gozdnim požarom in sušam, na severu in severovzhodu Evrope pa se spopadajo z obilnejšimi padavinami in poplavami. Poleg tega se devet najbolj oddaljenih regij EU zaradi visoke izpostavljenosti podnebnim spremembam (npr. sušam, poplavam, orkanom in pandemijam) spopada s posebnimi izzivi.

Samo v letu 2018 so naravne katastrofe vzele več kot 100 življenj. Visoki so tudi gospodarski stroški: leta 2016 so v Evropi zabeležili za skoraj 10 milijonov EUR nastale škode. Za vzdrževanje zmogljivosti za nadaljnji socialno-gospodarski razvoj so naložbe v preprečevanje tveganj ključnega pomena. So tudi učinkovitejše kot plačevanje stroškov neukrepanja: za vsak porabljen evro v preprečevalne namene se pri odzivu prihrani štiri evre ali več.

Kohezijska politika EU je ključnega pomena pri obvladovanju tveganj naravnih nesreč, saj se lokalni in regionalni organi prvi soočajo z učinki nesreč.

Prednostne naloge za obdobje 2014–2020

Iz proračuna EU prihaja skoraj 8 milijard EUR za prilagajanje na podnebne spremembe in upravljanje ter preprečevanje tveganj. Kohezijska politika je tako eden od najpomembnejših virov financiranja na tem področju, veliko pa prispeva tudi k pobudam Komisije. Če dodamo še nacionalno sofinanciranje, znaša skupna naložba skoraj 10 milijard EUR.

Večina držav članic in mnogi programi Interreg so v obdobju financiranja 2014–2020 za prednostno nalogo izbrali prepreče-

vanje tveganj. Poleg tega so preprečevanje tveganj, spopadanje s katastrofami in prilagajanje na podnebne spremembe vključeni v druge prednostne naloge financiranja kohezijske politike, kot so inovacije, energetska učinkovitost in upravljanje voda.

V sklopu širših prednostnih nalog so bili na prvo mesto postavljeni številni posebni ukrepi.

Vložena sredstva so namenjena predvsem ukrepom za **preprečevanje** najbolj škodljivih posledic nesreč, kot so:

- ▶ dejanja za izboljšanje zbirke znanja za obvladovanje tveganj naravnih nesreč: poplavni načrti, orodja IKT, sistemi zgodnjega opozarjanja, modeliranje, radarji, video nadzor itd.;
- ▶ priprava in izvajanje strategij preprečevanja, akcijskih načrtov in smernic (tudi na lokalni ravni);
- ▶ kampanje za ozaveščanje in usposabljanja (npr. o potresno varnih gradbenih znanjih in spretnostih);
- ▶ stavbe in omrežja, ki so varne pred nesrečami (npr. protipotresne šole);
- ▶ infrastruktura za preprečevanje poplav: nasipi, poplavne stene, zbiralniki za meteorno vodo, vodne kotalje itd.;
- ▶ gospodarjenje z zemljišči, gozdi in rekami za preprečevanje tveganja pri upravljanju pretoka rek, zadrževanje vode, sanacija nestabilnih pobočij, odstranjevanje gorljive biomase v gozdovih, zaščita obale, zmanjševanje pozidanosti tal itd.;
- ▶ pristopi na podlagi ekosistemov za preprečevanje tveganj: poplavna območja, pogozdovanje, zelena infrastruktura za zadrževanje ali odtekanje vode, zeleni mestni prostori itd.

Nekatere države članice vlagajo tudi v **pripravljenost**, da zagotovijo zadostno zmogljivost v primeru katastrofe. To vključuje zlasti:

- ▶ infrastrukturo za enote civilne zaščite: integrirane reševalne postaje, koordinacijska središča itd.;
- ▶ vozila in opremo: reševalna vozila, gasilska vozila, ledolomilci, helikopterji, letala, začasna zasilna namestitvev itd.;
- ▶ usposabljanja.

Poleg tega pa manjše število držav članic podpira ukrepe za **okrevanje** v primeru škodljivih posledic nesreč. Na primer:

- ▶ pogozdovanje po požaru;
- ▶ rekonstrukcija obale in ekosistemov;

2014–2020 – Dodelitve za preprečevanje tveganj in finančno izvajanje v državah članicah

- › razvoj območij po poplavah;
- › zaščitna infrastruktura in rekonstrukcija po orkanih na najbolj oddaljenih območjih.

Kot je že omenjeno zgoraj, obvladovanje tveganja naravnih nesreč ni izolirana dejavnost kohezijske politike, ampak se povezuje z drugimi področji podpore ter z nacionalnimi in lokalnimi dejavnostmi, kot je mestno načrtovanje. Spodbujanje načela trajnostnega razvoja je okrepilo prevladujoči trend preprečevanja tveganj (in prilagajanja na podnebne spremembe), kar je povečalo tudi uporabo pristopov, ki temeljijo na ekosistemih, in zelene infrastrukture na vseh področjih.

Podporo kohezijske politike dopolnjujejo še drugi instrumenti EU, kot so mehanizem Unije na področju civilne zaščite, Solidarnostni sklad EU, Obzorje 2020 in program LIFE.

Naslednji projekt prikazuje nekatera financirana dejanja v praksi. Naložbe v **varstvo pred poplavami** so deležne veliko pozornosti. Veliko je primerov z resnimi poplavnimi težavami, kot je Zahodna Atika (Grčija). Kohezijski sklad je z 80 milijoni evrov financiral projekt varstva pred poplavami vzdolž reke Eschatia. Pred poplavami v predmestju Aten so tako zaščitili 134 000 lokalnih prebivalcev. Projekt je tudi ustvaril več kot 700 delovnih mest in spodbudil prenovo mestnega območja z nizkimi dohodki. Nova infrastruktura za zaščito pred poplavami zdaj preprečuje poplave in bo omogočila nadaljnji razvoj območij v zgornjem toku reke. ■

VEČ O TEM

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes/5#>

Ali imate kakšno vprašanje, za katero si želite, da bi bilo obravnavano v naslednjih prispevkih PODATKOVNE TOČKE *Panorame*?

Ali obstaja kakšen sklop podatkov, za katerega si želite, da bi ga vključili v platformo odprtih podatkov o skladih ESI?

Če je tako, pišite na naslov: REGIO-EVAL@ec.europa.eu

Sledite razpravi na TWITTERJU #ESIFopendata

ali se naročite na naše glasilo: http://ec.europa.eu/newsroom/index.cfm?service_id=788

Ustvarjanje sinergij med lokalnimi ekosistemi kibernetске varnosti EU

Evropske regije uživajo privilegirane povezave z lokalnimi ekosistemi in igrajo pomembno vlogo pri kreptvi industrije evropske kibernetске varnosti ter njene konkurenčnosti na globalni ravni.

Prihodnjo podobo pokrajine kibernetске varnosti EU bodo v veliki meri oblikovali ukrepi politike, ki imajo neposreden vpliv na regionalne ekosisteme kibernetске varnosti. Ti ukrepi vključujejo pobude, kot so digitalna inovacijska stičišča (DIH), ter strategije za pametno specializacijo za regionalne raziskave in inovacije.

Regionalni organi imajo sredstva za zagotavljanje strukturiranega sodelovanja z lokalnimi končnimi uporabniki, operaterji in ponudniki storitev ključne infrastrukture kot tudi z inovativnimi majhnimi in srednje velikimi podjetji (MSP), laboratoriji za raziskave in inovacije (R&I) ter s centri za usposabljanje.

Zato je medregionalno sodelovanje prelomni dogodek pri kreptvi trga evropske kibernetске varnosti in njegove konkurenčnosti. Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) je vložil 1,53 milijona EUR v petletni program medregionalnega sode-

lovanja, imenovanega Interreg Europe CYBER. Cilj programa je z ustvarjanjem sinergij med evropskimi regijami, specializiranimi za kibernetско varnost, znanimi tudi kot evropske kibernetске doline, spodbuditi konkurenčnost kibernetске varnosti MSP v EU.

Obnavljanje glavnih izzivov

Junija 2018 se je začel izvajati projekt Interreg Europe CYBER, katerega cilj je obravnavanje treh glavnih ovir oziroma glavnih dejavnikov, ki na evropski ravni vplivajo na konkurenčnost kibernetске varnosti MSP. Prva se nanaša na pomanjkanje koordinacije med pomembnimi akterji, druga je vse večje pomanjkanje znanja o kibernetски varnosti, zadnja pa je obstoječa razdrobljenost trga kibernetске varnosti v Evropi.

V prvem letu projekta se izvajajo dejavnosti s poudarkom na določanju akterjev v regionalnih ekosistemih in analiziranju njihovih posameznih prednosti in šibkosti. S temi postopki se z namenom spodbujanja konkurenčnosti regionalne kibernetске varnosti MSP določajo dobre prakse, obravnavajo obstoječe ovire in izboljšujejo javni instrumenti politike.

Estonija: skrb za uspešen ekosistem kibernetске varnosti

Eden od regionalnih partnerjev projekta Interreg Europe CYBER je estonski organ za informacijski sistem, ki je odgovoren za informacijske sisteme in računalniška omrežja v državi.

Estonija ima zelo zrel lokalni ekosistem kibernetске varnosti, kjer imajo vlagatelji, predstavniki podjetij, akademiki in vladni organi priložnost za sodelovanje in izmenjavo idej prek izvajalskih laboratorijev, kot sta Inovacijski in poslovni center Mektory TTU in e-Estonia Showroom. Ta služita kot omreženo okolje, kjer si MSP, vlagatelji, voditelji podjetij in oblikovalci politik lahko izmenjujejo ideje in razpravljajo o strategijah za lokalne ekosisteme kibernetске varnosti. Estonski ekosistem kibernetске varnosti se tako ponaša z močnimi MSP, vključno s podjetji SpectX, CyEx Technologies, Cybernetica in Guardtime, ki zagotavljajo vodilne storitve in rešitve na področju kibernetских groženj.

Dogodki v sklopu projekta bodo leta 2019 namenjeni predvsem pridobivanju boljšega vpogleda v ekosisteme kibernetске varnosti v drugih treh regijah: Valonija (Belgija), Kastilja in León (Španija) ter Bretanija (Francija). ■

VEČ O TEM

<https://www.interregurope.eu/cyber/>

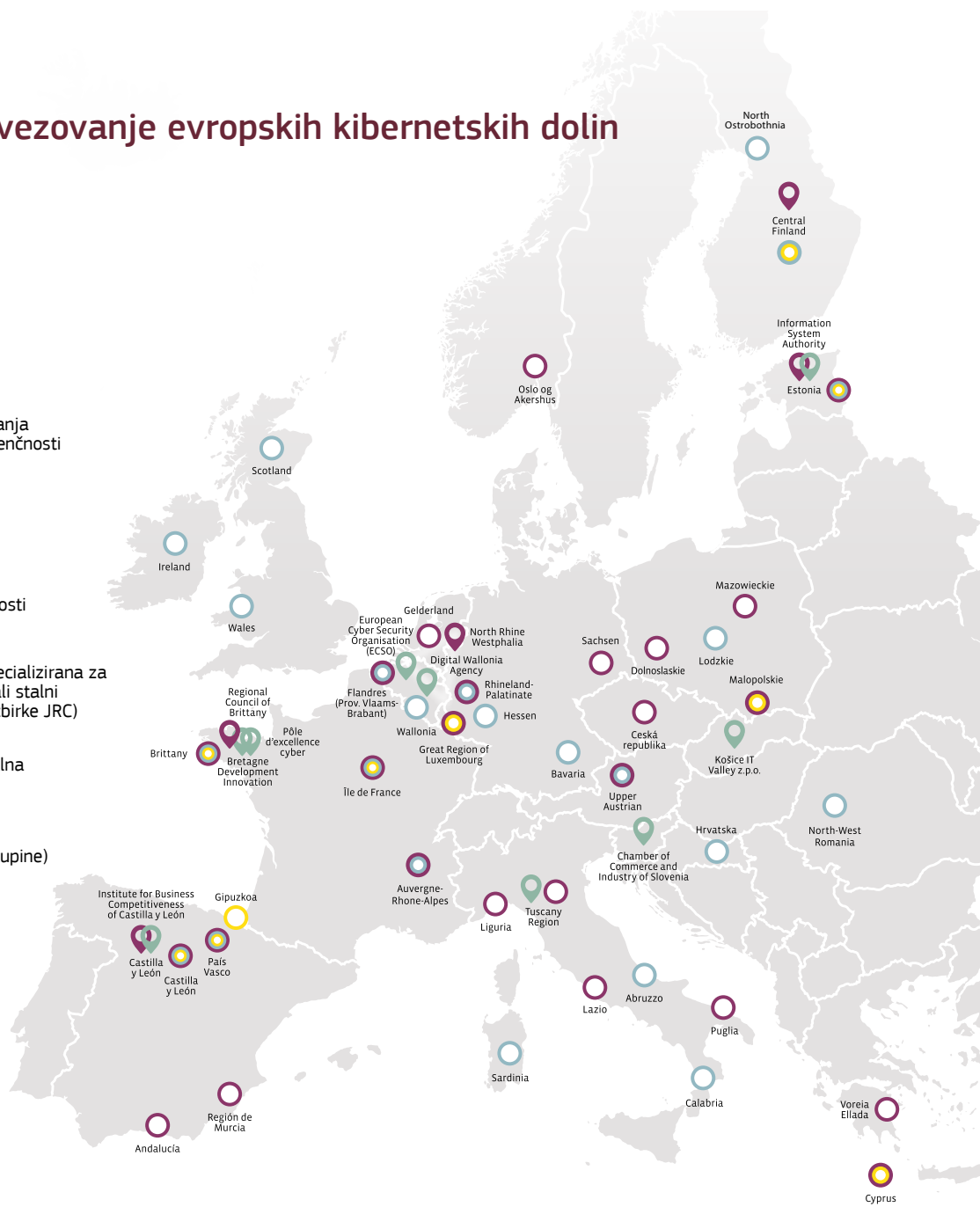
Povezovanje evropskih kibernetских dolin

CYBER Interreg Europe

Projekt medregionalnega sodelovanja za krepitev javnih politik o konkurenčnosti podjetij za kibernetско varnost

Evropske kibernetские doline: Pilotni ukrep

- Odpornost, odvratanje in zaščita: izgradnja močne kibernetске varnosti za Evropsko unijo
- Digitalna inovacijska spletišča, specializirana za kibernetско varnost (uveljavljeni ali stalni postopek na podlagi podatkovne zbirke JRC)
- Pametna specializacija ali regionalna strategija o kibernetски varnosti
- Regionalni člani ECSO (regionalni organi in regionalne skupine)

London, Združeno kraljestvo

Milano, Italija

Haag, Nizozemska

Uresničevanje vizije mesta s finančnimi instrumenti

Večregionalni program pomoči (MRA) je eden od sklopov platforme fi-compass za svetovalne storitve o finančnih instrumentih v okviru evropskih strukturnih in investicijskih skladov (ESI), ki jih zagotavlja Evropska komisija v partnerstvu z Evropsko investicijsko banko. Cilj projektov MRA, ki vključujejo vsaj dva organa upravljanja iz različnih držav članic EU, je oceniti možnost uporabe finančnih instrumentov evropskih strukturnih in investicijskih skladov na posebnih tematskih področjih skupnega interesa. Namen je omogočiti širšo uporabo finančnih instrumentov tako v smislu naložb iz skladov ESI kot tudi njihovega geografskega ali tematskega področja uporabe, pa tudi za spodbujanje k sodelovanju regij iz različnih držav članic, izmenjavi najboljših praks in vključevanju v vzajemno učenje.

Mesta v središču politike EU

Več kot 70% evropskih državljanov živi v mestnih območjih, v prihodnosti pa naj bi se število še povečalo. Mesta po vsej Evropi vsak dan prilagajajo svoje urbanistične načrte glede na potrebe reševanja najbolj perečih izzivov, kot so naraščajoče

prebivalstvo, podnebne spremembe in digitalna preobrazba. Z razvijanjem celovitih strategij in opredelitvijo dolgoročnih ciljev politike mesta sprejemajo ukrepe, s katerimi podpirajo cenovno dostopna stanovanja, spodbujajo projekte na področju energijske učinkovitosti, oživljajo soseske in izboljšujejo javni prevoz. Toda strateški načrti se lahko uspešno izvajajo le, če imajo mesta dostop do financiranja. Brez močne podpore javnega in zasebnega kapitala je vizijo mesta težko uresničiti.

Leta 2013 se je nizozemsko mesto Haag odločilo, da bo 4 milijone EUR namenilo pilotnemu projektu JESSICA za vzpostavitev finančnega instrumenta za energijsko učinkovitost. Takrat udeleženci najbrž niso pričakovali, da bodo imeli v štirih letih holdinški sklad z več kot 46 milijoni EUR sredstev za inovacije, trajnost in razvoj mest.

Toda prvi koraki pri oblikovanju sklada so bili velik izziv.

„Ko smo ustanavljali sklad, smo imeli veliko vprašanj in smo morali premagati številne tehnične ovire, da bi vzpostavili trdno in varno podlago za prihodnje naložbe“, se spominja William van Den Bungelaar, sekretar Haaške fundacije za holdinški sklad za gospodarske naložbe (HEID).

Haag ima zdaj ekipo strokovnjakov, ki tesno sodeluje s svojimi neodvisnimi upravljavci skladov za spremljanje in podporo finančnim instrumentom v mestu. Zaradi uspeha fundacije HEID se finančni instrumenti zdaj pogosto uporabljajo pri financiranju strateških prednostnih nalog mesta.

Obnavljajoče se naložbe po Evropi

Da bi svoje obstoječe znanje o finančnih instrumentih še nadgradili, je mesto Haag združilo moči s tremi drugimi evropskimi mesti – Manchesterom, Milanom in Londonom – v okviru enega izmed projektov MRA, imenovanem Obnavljajoče se naložbe v evropskih mestih (RICE). Cilj tega projekta je bil nadalje spodbuditi razvoj novih finančnih instrumentov za povečanje naložb zasebnega sektorja v razvoj mest, zlasti v zvezi s pametnimi mesti. S projektom so bile ugotovljene skupne potrebe po financiranju mest in tako opredeljeni tisti sektorji, v katerih lahko finančni instrumenti najbolje podpirajo projekte, ki so v skladu s prednostnimi nalogami politike mesta. Sektorji z največjimi potrebami po financiranju zajemajo promet, energijo, stanovanjski sektor in delovno okolje, zeleno in modro infrastrukturo ali gospodarski razvoj v širšem smislu, ki vključuje MSP ter zagonska podjetja, in razvoj novih poslovnih objektov ali inovacijskih obratov.

Partnerji projektov MRA in RICE so lahko izhajali iz izkušenj različnih vključenih mest.

„Uporaba finančnih instrumentov v Manchesteru je zgodba o uspehu in njihove koristi so bile daljnosežne“, pravi Mark Duncan iz manchestrskega mestnega sveta. Podobno Binal Cadieu iz pristojnega organa za območje širšega Londona poudarja potencial novega finančnega instrumenta, t. i. Županskega sklada za energijsko učinkovitost (MEEF), ki je bil ustanovljen v Londonu. „Županski sklad za energijsko učinkovitost nam kot obnavljajoči se sklad predstavlja model za izkoriščanje milijonov funtov zasebnih naložb za nizkoogljične projekte,“ pravi Cadieu.

Načrt mestnega sklada projekta RICE

Projekt RICE je zagotovil model mestnega sklada, ki ga je mogoče prilagoditi posebnim potrebam mest v Evropski uniji pri njihovem razvoju. Sklad je prilagodljiv, saj njegov načrt vključuje najboljše prakse, opažene med partnerji projekta RICE. Na kratko, to je „finančni instrument, ki ga vodi mesto, s katerim se neodvisno upravlja, ima naložbeno strategijo, ki je usklajena s strateškimi prednostnimi nalogami mesta, in dosega znaten učinek vzvoda javnih naložb“.

Van den Bungeelaar, vodja projekta RICE, poudarja koristi partnerstva.

„Načrt določa prilagodljiv okvir za finančni instrument za razvoj mest, ki skupaj s svežnjem tehnične pomoči za podporo izvajanja dosega pomemben učinek vzvoda javnih naložb“, pravi van den Bungeelaar. „Model je preprost, ponovljiv in prilagodljiv, tako da ga lahko drugi prevzamejo kot osnovo za finančni instrument za razvoj mest.“

Medtem ko vključenost neodvisnega upravljavca sklada spodbuja njegovo izvajanje, razvoj mestne naložbene strategije vodijo mesta. Z ustanovitvijo mestnega sklada imajo evropska mesta priložnost operacionalizirati svojo vizijo in strategijo.

Izkoriščanje podpore kohezijske politike

Javna sredstva, kot so evropski strukturni in investicijski skladi, imajo ključno vlogo pri obravnavanju tržnih vrzeli, saj številnim projektom omogočajo dostop do sredstev EU, ki jim sicer ne bi bila na voljo ali pa bi bila predraga. Če imajo mesta dostop do sredstev iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov, lahko uspešno izvajajo finančne instrumente, ki so usmerjeni k njihovim lokalnim potrebam, in uspešno mobilizirajo druge javne ter zasebne naložbe v projekte. To je mogoče doseči s posojili in jamstvi za dolgoročne mestne projekte, lastniškim kapitalom oziroma navideznim lastniškim kapitalom za naložbe v projekte z višjim profilom tveganja ali s kombinacijo vračljive pomoči in nepovratnih sredstev.

Številna mesta nimajo veliko izkušenj z ustanavljanjem mestnih skladov. Zato potrebujejo strokovno podporo pri oblikovanju in vzpostavljanju novih finančnih instrumentov. Programi tehnične pomoči – kot je program MRA –, ki jih podpira Evropska komisija, olajšajo pripravo in izvajanje novega mestnega sklada, saj pomagajo mestom vzpostaviti njihove lastne zmogljivosti.

„Mestom, ki so nova v svetu finančnih instrumentov, kot so skladi za razvoj mest, projekt MRA-RICE ponuja uporabno orodje za začetek razvoja novega finančnega instrumenta in za oceno njegove izvedljivosti v lokalnem kontekstu,“ pravi Lucia Scopelliti, zaposlena na občini Milano.

VEČ O TEM

www.fi-compass.eu

KRATKE NOVICE

NAZAJ K AGENDI ZA MESTA

Brošura Agende EU za mesta poudarja raznolikost in pestrost izpeljanih ukrepov in dosežkov do danes. Agenda EU za mesta je inovativna pobuda mestne politike, ki udejanja vodenje na več ravneh. Mestom, državam članicam, Evropski komisiji in drugim ključnim deležnikom omogoča, da se združijo

in skupaj spopadajo s perečimi mestnimi zadevami ter dosegajo oprijemljive rezultate, ki koristijo državljanom EU. Brošura izpostavlja vlogo Agende EU za mesta pri vzpostavljanju inovativnega in dobrega vodenja, pri delovanju na bolj integriran način, ki obravnava medsektorske težave, ter pri izvajanju nove Agende za mesta ZN. Vključuje številne „zgodbe o ukrepih“ in primere ukrepov, ki podpirajo boljše uredbe, boljše financiranje in boljše znanje.

Z intenzivnejšim in tesnejšim sodelovanjem med mesti, državami članicami in EU je še dovolj možnosti za nadaljnjo krepitev mestne politike v EU. Tu pride do izraza Agenda EU za mesta s svojim otipljivim in pozitivnim prispevkom. Deluje kot „okrilje“ za vse pobude mestne politike, saj pomaga krepiti mestno politiko na vseh ravneh – od mest do držav članic in EU. Brošura popelje bralca tudi skozi številne programe in pobude EU, ki obravnavajo trajnostni razvoj mest. ■

VEČ O TEM

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/urban_agenda_eu_en.pdf

VRNITEV PROJEKTA POTOVANJE Z AVTOMOBILOM

Lanskoletni projekt Potovanje z avtomobilom je bil na spletu zelo uspešen, saj je privabil na tisoče ogledov in sledilcev. Letošnja izvedba bo vključevala dve novi poti, novo ekipo popotnikov pa bo popeljala na edinstveno avanturo prek celega kontinenta in še dlje. Vse to v manjšem kombiju, seveda!

Ekipi se bosta podali na pot in potovali od konca avgusta do konca septembra ter ob tem prečkali desetine regij po celi Evropi, spoznali in živeli z lokalnim prebivalstvom ter na poti obiskali projekte, ki jih financira EU. Namen ni le raziskovanje Evrope na drugačen način, ampak tudi odkrivanje druge plati samega sebe.

Udeleženci bodo razdeljeni v dve ekipi po štiri. Prva ekipa bo potovala od Švedske do Kanarskih otokov, druga pa od Irske do Cipra. Vsaka ekipa bo imela ustvarjalca videoposnetkov, avtorja besedil, fotografa in voditelja. Celotno popotovanje bodo dokumentirali in povzetke delili prek spletnega mesta projekta in družbenih medijev. ■

VEČ O TEM

Prijavite se lahko od 24. junija. Najnovejše podatke najdete na našem spletnem mestu in v družbenih medijih:

<https://roadtripproject.eu/>

POENOSTAVLJENO POROČANJE O PROJEKTIH INTERREG EUROPE

Program Interreg Europe sedaj v pavšalnih zneskih vrača sredstva za pomemben del projektov četrtega razpisa ob prejemu potrdila, da so bile dejavnosti izpeljane. Nov, poenostavljen postopek pomeni, da projektom ni več treba zagotoviti računov za prejem plačila, kar zmanjša stroške prvostopenjske finančne kontrole. Projekti se tako lahko v celoti posvetijo vsebini in dejanskim aktivnostim namenijo več virov. S to spremembo so postali projekti stroškovno učinkovitejši.

Kaj je vzpodbudilo te spremembe? Uredbe, ki jih je pripravila Evropska komisija in ki so jih podprle države članice EU – kot je uredba omnibus –, so odpravile omejitve pavšalnih zneskov v višini 100 000 EUR. Po besedah Petre Geitner, vodje enote za finance in revizijo: „Uredba je narekovala, da postopke še bolj poenostavimo in da finančno poslovanje s poenostavljenim obračunavanjem stroškov postane prejel standard kot izjema.“

To ni prvi primer, da program Interreg Europa poenostavi način dela. Program je pred leti predstavil pavšal za stroške uprave, pavšalno vsoto za stroške priprave ter manjše ravni nadzora. Erwin Siweris, direktor programa, pravi: „Z relativno majhnim

proračunom v višini 359 milijonov EUR financiramo več kot 2 000 partnerjev v 258 projektih. To pomeni, da moramo biti inovativni in racionalizirati naše postopke. Mnogokrat smo vodilni pri poenostavljanju na ravni EU. Komisija in drugi programi sodelovanja so prevzeli veliko naših idej.“

Ekipa z veseljem raziskuje prednosti standardnih možnosti ali financiranja na podlagi izjemnih dosežkov skladno z novimi predpisi. Le počakajmo, česa se bodo še domislili

Interreg Europe je program za medregionalno sodelovanje, ki se sofinancira iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Podpira projekte za izboljšanje regionalnih razvojnih politik z izmenjavami izkušenj med regijami EU. ■

VEČ O TEM

<https://www.interregeurope.eu/>

Zagotavljanje hitrega interneta evropskim regijam

Gospodarska konkurenčnost regij, zlasti podeželskih, je odvisna od dobre povezljivosti. To pa ne pomeni samo cest in železnic, temveč tudi internetne avtoceste.

Kot je povedal Rudolf Niessler, direktor za pametno in trajnostno rast GD REGIO: „Širokopasovna povezava prispeva – zlasti na podeželskih območjih – k rasti prebivalstva in ustvarjanju visokokakovostnih delovnih mest.“ Zato je bistvenega pomena, da ne zapostavimo podeželskih območij.

Digitalna vrzel

Toda statistični podatki kažejo, da kljub znatnim prizadevanjem EU in večine držav članic ostaja vrzel med podeželsko in mestno povezljivostjo. Povezljivost v Evropi je zadnjih nekaj let stalno naraščala in dosegla več kot 80 % prebivalstva. Vendar če te podatke razčlenimo, lahko vidimo, da ta odstotek pade na manj kot 50 % v podeželskih območjih in ni videti, da bi se vrzel toliko zmanjševala, da bi dosegli cilje [digitalne agende do leta 2020](#).

Akcijski načrt za širokopasovno povezavo na podeželju

Glede na zgoraj navedeno je Evropska komisija vzpostavila [akcijski načrt za širokopasovno povezavo na podeželju](#).

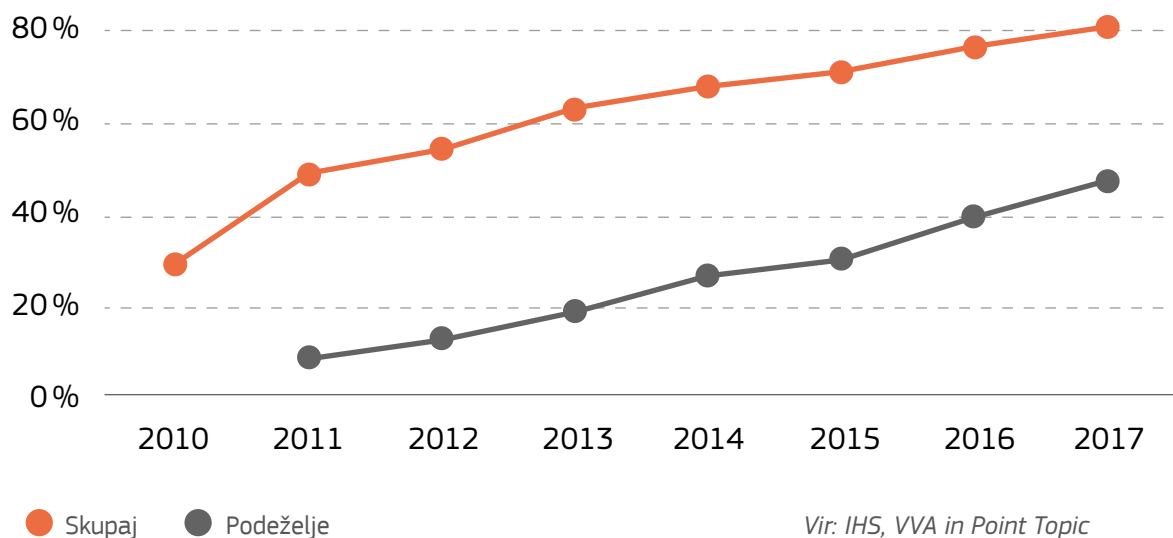
Ključni vidik te pobude je pristop vzajemnih storitev med različnimi storitvami Evropske komisije, ki se ukvarjajo z regionalnim razvojem, razvojem podeželja in digitalno politiko.

Akcijski načrt ima šest delov, katerih cilj je zagotoviti širokopasovne povezave na podeželskih območjih:

- › Vzpostavitev mreže kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave (BCO).
- › Uvajanje „širokopasovnih misij“ v državah članicah in regijah z nizko ravnjo širokopasovne pokritosti na podeželju.
- › Oblikovanje skupne metodologije za načrtovanje, poročanje in spremljanje naložb v širokopasovne povezave.
- › Uvajanje testa preverjanja učinkov ukrepov na podeželje.
- › Posodabljanje vodnika Evropske komisije za naložbe v širokopasovne povezave visoke hitrosti.
- › Oblikovanje okvira za podeželsko širokopasovno povezavo za pomoč pri izvajanju naložb v širokopasovne povezave na podeželskih območjih.

Dostopovna omrežja naslednje generacije (NGA) širokopasovne pokritosti v EU v obdobju 2010–2017

Mreža evropskih kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave

Evropska komisija v prvem koraku podpira rast in širitev mreže kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave. Sodelovanje in vključevanje različnih uprav bi moralo pomagati premagati nekatere ovire, ki so se pojavile v številnih regijah v zvezi z upravno zmogljivostjo in strokovnim zna-

njem o širokopasovnih povezavah. Eden od ključnih elementov je povezovanje kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave s podeželskimi deležniki. Nedavna raziskava je namreč pokazala, da jih je manj kot 20% povezanih z mrežo za razvoj podeželja v svoji državi. Digitalni razkorak je mogoče odpraviti le s povezovanjem kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave z glavnimi akterji, ki se soočajo s posebnimi ovirami na ravni podeželja. >

KAJ JE MREŽA KOMPETENČNIH URADOV ZA ŠIROKOPASOVNE POVEZAVE?

Evropska komisija je pozvala države članice, da vzpostavijo mrežo kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave (BCO) za obravnavanje skupnih težav.

Delovati bi morali kot enotna stična točka za težave širokopasovnih povezav, zlasti:

- > regulativne,
- > tehnične,
- > finančne.

Uradi BCO so vzpostavljeni v vseh državah članicah in mnogih regijah. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/bco-network-directory>

» Širokopasovna povezava prispeva – zlasti na podeželskih območjih – k rasti prebivalstva in ustvarjanju visokokakovostnih delovnih mest. «

V letu 2019 bosta GD REGIO in GD AGRI uvedla test preverjanja učinkov ukrepov na podeželje. To pomeni, da bo moral vsak organ upravljanja, ki bo želel reprogramirati sredstva EU, ki so bila prvotno predvidena za širokopasovne povezave, dokazati, da bo pokritost na podeželju zagotovljena kako drugače. To bo zagotovilo, da se sredstva ne odvzamejo s področij, kjer so najbolj potrebna preprosto zato, ker „predstavljajo izziv“.

Evropska komisija trenutno pripravlja dva vodnika, ki bosta načrtovalcem projektov in vlagateljem dala konkretne smernice za razvoj njihovih širokopasovnih projektov: posodobljen [vodnik za naložbe v širokopasovne povezave](#) in vodnik o naložbah v podeželje, ki naj bi bil objavljen v drugi polovici leta 2019.

Naslednji koraki

Digitalna vrzel med mestom in podeželjem je dejstvo, ki ga ni mogoče odpraviti kratkoročno. Evropska komisija zato ostaja zavezana podpori kompetenčnim uradom za širokopasovne povezave po vsej EU in dodeljevanju sredstev v prihodnjem finančnem obdobju. To bo mogoče doseči zlasti s sredstvi iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in instrumenta za povezovanje Evrope, pa tudi z novimi instrumenti, kot sta Sklad za širokopasovno povezovanje Evrope (CEBF) ali sklad InvestEU.

Države članice in regije morajo zdaj zagotoviti, da imajo vzpostavljene ustrezne strukture in programe podpore, ki bodo njihovim podeželskim območjem zagotavljali potrebno podporo. ■

VEČ O TEM

Akcijski načrt: <https://europa.eu/!WU38Xx>
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/broadband-investment-guide>

Finančna podpora za širokopasovne povezave v sklopu naslednjega večletnega finančnega okvira

Evropski strukturni in investicijski skladi (skladi ESI)

- Skladi ESI: naložbe v širokopasovne povezave v sklopu **prednostnega cilja 3** skupaj s prometno in energetske infrastrukturo
- EKSRP: samo naložbe v širokopasovne povezave kot del projektov za lokalni razvoj

Instrument za povezovanje Evrope (IPE) – digitalno

- **3 mrd. EUR**
- Poudarek na infrastrukturi za povežljivost za omogočanje digitalnega preoblikovanja
- Sinergije s prometnim omrežjem IPE in energetske omrežjem IPE v sklopu programa IPE

InvestEU

- Del okna za trajnostno infrastrukturo
- **Jamstvo 11,5 mrd.** za naložbe v širokopasovne povezave in tudi druge infrastrukture

PROJEKTI

UČENJE PREK SIMULACIJ V VIRTUALNI BOLNIŠNICI

**SKUPAJ NALOŽBE
8855010 EUR**

**PRISPEVEK EU
4084010 EUR**

Virtualna bolnišnica Lorena (HVL) nudi študentom in zdravstvenim strokovnjakom medicinsko opremo in orodja za simulacijo. Skladi ESI podpirajo bolnišnico v odziv na izziv „prvič nikoli na bolniku“, vodi pa jo Collegium-Santé v sklopu Univerze v Loreni, ki združuje medicinsko, zobozdravstveno in farmacevtsko fakulteto ter fakulteto za šport.

HVL se je odprla januarja 2018 v Univerzitetni bolnišnici Nancy v Franciji, kjer mnogim medicinskim in paramedicinskim zdravstvenim strokovnjakom nudi učenje s simulacijami za bolnišnične storitve in zasebno prakso.

Sestavljajo jo CUESIM (univerzitetni center za usposabljanje s simulacijo), CESU (učni center za urgentni oddelek), Šola za kirurgijo in odontologijo (forenzično zobozdravstvo), MéMoSim'S (strokovni center za metrologijo, modeliranje in simulacijo v zdravstvu in športu) ter bolnišnična lekarna za interno uporabo. Na voljo sta tudi oddelek za nego s posteljami in simulacijska platforma za obvladovanje visokih tveganj z okužbami.

Učenje s simulacijo ima veliko prednosti. Študenti in zdravstveni strokovnjaki lahko razvijejo tehnične in vedenjske spretnosti, preden se srečajo z dejanskimi bolniki.

Usposabljanje lahko prilagodijo lastnemu tempu na bolj neodvisen in varen način, kot na primer pri ravnanju s toksičnimi izdelki. Pridobijo si lahko izkušnje z avtomatiziranimi tehnikami, lahko se samoocenijo prek posnetkov in ustvarijo poročilo ter tudi prek virtualne resničnosti in interaktivnih „resnih iger“.

Različne stroke se naučijo bolje sodelovati in tako oddaljijo od oddelčnega usposabljanja. Nenazadnje pa imajo koristi bolniki,

saj se jim zdravstveni strokovnjaki lahko učinkoviteje posvetijo, so bolj pozorni na njihove potrebe in jim nudijo boljšo podporo.

Spodbujanje zagonskih podjetij

Virtualna bolnišnica ima pomembno vlogo pri zagotavljanju novih izobraževalnih programov. Prva usposabljanja so bila izvedena leta 2016 za 1000 in 1500 splošnih zdravnikov, urgentnih zdravnikov in kirurgov. Ciljna številka znaša med 4000 in 5000 strokovnjakov na leto.

Več univerzitetnih programov, povezanih z virtualno bolnišnico, se že izvaja, sledilo pa bo vsaj še 16 krajših programov za strokovni razvoj.

Poleg tega sta bili ustanovljeni dve zagonski podjetji, povezani s HVL: eno se specializira v robotiki, drugo pa v nanotehnologiji. Univerza v Loreni zaposluje približno 10 doktorskih študentov kot del projekta Evropskega sklada za regionalni razvoj, prav tako pa so bile izdane številne pogodbe za določen čas na področju uprave.

HVL se udeležuje tudi pri dejavnostih medicinskih raziskav, na področju raziskav in razvoja (strokovno znanje o novih medicinskih pripomočkih) ter pri izobraževalnih raziskavah (razvoj novih simulacijskih orodij).

Poleg fakultete Collegium-Santé podpirajo HVL še tri organizacije – Univerza v Loreni, enota CHRU in Inštitut za raziskovanje raka Lorena –, sodeluje pa tudi z drugimi raziskovalnimi središči in industrijskimi partnerji. ■

VEČ O TEM

<http://www.hvl.healthcare/>

PROJEKTI

NOVE REŠITVE ZA RECIKLIRANJE E-ODPADKOV

SKUPAJ NALOŽBE
8 999 000 EUR

PRISPEVEK EU
3 295 560 EUR

Špansko podjetje za upravljanje e-odpadkov Ewaste Canarias bo dodelilo sredstva skladov ESI dvema raziskovalnima in razvojnima projektoma z namenom odkrivanja novih možnosti za recikliranje elektronskih odpadkov.

Ewaste Canarias ima svoj položaj v nastajajočem sektorju, v sklopu katerega sedaj deluje obrat za obdelavo odpadkov z najnovejšo elektronsko in električno opremo na Kanarskih otokih.

Podjetje je kot prvo obdelovalo in predelovalo hladilne pline z uporabo bioplina. Imajo zmogljivost upravljanja z več kot 100 različnimi vrstami naprav, obenem pa zagotavljajo 99,8-odstotno dekontaminacijo toplogrednih plinov, najdenih v odpadkih.

Projekt se v skladu z evropskimi smernicami osredotoča na ponovno pridobivanje surovin z visoko stopnjo čistosti, skladno s standardi EU, in na recikliranje odpadkov v bližini njihovega nastanka.

Med recikliranjem hladilnih naprav in električnih vodnih grelcev je danes določene odpadke treba sežigati – kar povzroča znatno okoljsko škodo – zaradi pomanjkanja možnosti recikliranja teh naprav.

Ewaste Canarias bo v odgovor na to težavo namenilo podporo Evropskega sklada za regionalni razvoj dvema razvojno-raziskovalnima projektoma, katerih namen je najti alternativne rešitve. Cilj prvega projekta je ponovno pridobiti poliuretansko odpadno peno pri recikliranju hladilnikov.

Drugi projekt pa bo poskusil oblikovati in razviti nov postopek, ki omogoča obdelavo in dekontaminacijo električnih vodnih grelcev, ki so znani po težavnem recikliranju.

Spretnosti in delovna mesta

Pričakuje se, da bosta projekta s pomočjo skladov ESRR našla način uporabe nastalih materialov v drugih industrijah ali kot vpojno snov, da se prepreči negativne posledice za okolje, ki jih povzroča sežig materialov.

Splošen cilj podjetja Ewaste je spodbujanje razvoja in krepitev recikliranih industrijskih materialov na podlagi meril kakovosti, inovacije, učinkovitosti in spoštovanja do okolja. Upati je, da bodo rezultati spodbudili diverzifikacijo gospodarstva na Kanarskih otokih in prispevali k ustvarjanju visoko kvalificiranih in dobro usposobljenih delovnih mest. ■

VEČ O TEM

<http://www.ewaste.es>

PROJEKTI

SPOPADANJE Z NEZAKONITO TRGOVINO Z ŽIVALMI NA ITALIJANSKO-AVSTRIJSKI MEJI

**SKUPAJ NALOŽBE
1 117 300 EUR**

**PRISPEVEK EU
949 700 EUR**

Javne službe v Furlaniji-Juljski krajini v Italiji in na Koroškem v Avstriji sodelujejo v sklopu projekta Bio-Crime za preprečevanje nezakonite trgovine z živalmi. Trgovina s širjenjem bolezní ogroža zdravje ljudi in živali ter gospodarsko in javno varnost.

O bmejne regije na severovzhodu Italije in jugu Avstrije so na tranzitni poti nezakonite trgovine s hišnimi ljubljenci (najpogosteje so to psi, mačke in ptiči), ki prihajajo večinoma iz držav vzhodne Evrope. Ta nezakonita praksa lahko povzroča širjenje zoonoz – nalezljivih bolezni, kot sta steklina in aviarna klamidioza – ki se prenašajo med živalmi in ljudmi.

Nadnacionalni kriminal ima negativne posledice tudi za zdravje in dobrobit živali, varovanje trga (za državne rejce), potrošniško goljufijo in morebitno uporabo zoonoznih patogenov v bioterorizmu.

Ekipa Bio-Crime nudi skupne odgovore, izmenjavo podatkov in usposabljanja ter izobraževalne programe tako za ustrezne organe kot tudi za širšo javnost. Pomemben del tega projekta, ki ga financira Evropski sklad za regionalni razvoj, so tudi digitalne inovacije.

Kot zagotovilo, da projekt ostane trajnosten, se je vzpostavilo močno omrežje za sodelovanje med javnimi organi, vključno z zdravstvenimi storitvami, policijo, carino in sodstvom.

V sklopu projekta Bio-Crime so bila organizirana usposabljanja o tveganjih bolezni živali, njihovem preprečevanju in ravnanju z živalmi za več kot 1000 italijanskih in avstrijskih uradnikov in policajev. Stopnja kriminala se je z razvojem

skupnih operativnih protokolov in izpeljavo skupnih čezmejnih pregledov zmanjšala.

Skupno epidemiološko spremljanje je omogočilo boljši dostop do podatkov in večjo izmenjavo podatkov. Doseženo je bilo tudi hitrejše in bolj usklajeno odzivanje različnih služb na podlagi sistema v realnem času za opozarjanje uradnikov v primeru resnih čezmejnih groženj. Javni uslužbenci, policija in učitelji imajo sedaj lahko koristi tudi od varne spletne platforme.

Krivulja učenja

Ker starši pogosto kupijo svojim otrokom hišnega ljubljčka, je bil v sklopu projekta razvit izobraževalni program za otroke med 11. in 13. letom starosti. Znanje otrok v čezmejni regiji so ocenili z vprašalnikom pred in po izvedbi programa. Rezultati so pokazali, da več kot 30% otrok ni dovolj poučenih o prenosu bolezni med živalmi in ljudmi ter o ustreznem ravnanju z živalmi, kar je v skladu z ostalimi državami EU.

Izobraževanja se je udeležilo 240 otrok s Koroške in 200 iz Furlanije-Juljske krajine. Na ta način se je povečala ozaveščenost o zoonotskih tveganjih za zdravje, na koncu pa so otroci razstavili tudi risbe, besedila in fotografije. Sedaj v projektu sodelujejo tudi šole iz Nemčije in Slovenije.

Otrokom prilagojene digitalne komunikacije vključujejo izobraževalni kanal Bio-crime na platformi YouTube in kratke risane filme, poleg tega pa sistem za analiziranje spletnega prometa podpira javno spletno mesto. ■

VEČ O TEM

<http://www.biocrime.org/>

PROJEKTI

NOVA USPOSABLJANJA ZA MLADE PODJETNIKE VODIJO K POSLU

**SKUPAJ NALOŽBE
904 830 EUR**

**PRISPEVEK EU
769 110 EUR**

**Evropski sklad za regionalni razvoj
s financiranjem usposabljanj za mlade v petih
evropskih državah pomaga spodbujati
podjetništvo in inovacije v balkansko-
sredozemski regiji.**

Obetavni podjetniki v Bolgariji, na Cipru, v Grčiji, Albaniji in Severni Makedoniji se po zaslugi projekta „i3 – Izobraževanje o idejah, iznajdbah in inovacijah za podjetnike“ učijo novih poslovnih spretnosti. Pri izvajanju dejavnosti projekta in podpiranju rasti novih podjetij sodelujejo institucije za usposabljanja in izobraževanje kot tudi podjetja v teh petih državah.

Potreba po spodbujanju gospodarske rasti je skupen izziv, s katerim se srečujejo na Balkanu in območju vzhodnega Sredozemskega morja. Projekt i3 pomaga obravnavati ta problem z vzpostavitvijo modela za usposabljanje, ki vključuje skupni učni načrt ter tudi strategijo za lažje izvajanje.

Skupno ima od usposabljanj koristi 250 univerzitetnih in visokošolskih študentov ter drugih mladih, ki bodo deležni tudi mentorstva s strani uspešnih podjetnikov.

Usposabljanje za prihodnost

V vsaki sodelujoči državi se izvaja pilotno testiranje petih tri-dnevni modulov usposabljanja. Usposabljanja se začnejo s splošnim uvodom v podjetništvo, čemur sledi specializacija

na enem od naslednjih področij: okolje, energija, IKT, način življenja in napredne tehnologije, kot sta robotika ter nanotehnologija. Vsakega modula se udeleži 50 študentov, ki dobijo priložnost obiska podjetij. Spremljajo izkušene podjetnike, ki vodijo uspešna podjetja.

Prvi modul usposabljanja se je odvijal v Bolgariji, čeprav so prišli udeleženci iz vseh partnerskih držav. Po obdelavi splošnih tem, kot so podjetja v dobro družbe, umetnost komuniciranja in matematika v praksi, so se udeleženci učili o zdravju, delovnih okoljih, potovanjih in turizmu, razvedrilo, pripravi in dostavi hrane, športu ter kulturi.

Podrobnosti modela i3 in gradiva za usposabljanje so bili objavljeni v knjižici, ki bo na voljo tudi na spletu. Da bi podprli določena področja usposabljanja in spodbudili več organizacij, da se pridružijo projektu, so bili rezultati projekta predstavljeni na sejmu in konferenci na Univerzi v Sofiji v Bolgariji.

Dolgoročni cilj projekta je z mislijo na prihodnost ustvariti prepoznavno znamko usposabljanj, ki spodbujajo ustvarjalne priložnosti in priložnosti za osredotočeno učenje za mlade, da ustvarijo lastna podjetja.

VEČ O TEM

<http://www.i-3.eu/>

PROGRAM DOGODKOV

7.–10. OKTOBER 2019

Bruselj (BE)

Evropski teden regij in mest

NOVEMBER 2019

Milano (IT)

Forum EUSALP, Milano

NOVEMBER 2019

Bruselj (BE)

Pametne regije 3.0

PRAVNO OBVESTILO

Ne Evropska komisija ne katera koli druga oseba, ki deluje v imenu Evropske komisije, ni odgovorna za morebitno uporabo naslednjih informacij.

Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije, 2019

PDF: ISSN 1725-8278 KN-LR-19-069-SL-N

© Evropska unija, 2019

Ponovna uporaba je dovoljena ob navedbi vira.

Politiko ponovne uporabe dokumentov Evropske komisije ureja Sklep 2011/833/ES (UL L 330, 14.12.2011, str. 39).

Za kakršno koli uporabo ali reprodukcijo slik ali drugega gradiva, ki ni vključeno v predpise EU o avtorskih pravicah, je treba dovoljenje pridobiti neposredno od lastnikov avtorskih pravic.

Printed by Bietlot in Belgium

Ta revija je tiskana na recikliran papir v angleščini, bolgarščini, francoščini, grščini, italijanščini, nemščini, poljščini, španščini in romunščini. V 22 jezikih je na voljo na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sl/information/publications/panorama-magazine/

Priprava vsebine te izdaje je bila končana junija 2019.

FOTOGRAFIJE (STRANI):

Naslovnica: © Arhiv Moravsko-šlezjskega okraja;

Stran 3: © Evropska unija;

Stran 4: © iStock/baona;

Stran 6: © iStock/HildaWeges;

Stran 7: © iStock/baona;

Stran 8: © iStock/kupicoo;

Stran 10: © iStock/aelitta;

Stran 11: © Evropska unija 2018/Georges Boulougouris;

Stran 13: RocktheAlps © Evropska unija 2019/Sébastien Ferraro;

Stran 14: ENERPAT © Evropska unija 2019/Cyril Morvant;

E=0 © Evropska unija 2019/Studio Amography;

Stran 15: Mobilitas © Evropska unija 2019/Luigi Sauro

Fotographi Studio;

Stran 16: Ariel © Evropska unija 2019/Luigi Sauro

Fotographi Studio;

Stran 18: © iStock/kentoh;

Stran 20: © Susie-Knoll_Creative Commons_CC BY 3.0 DE;

Stran 21: © Evropska unija 2018/Genevieve Engel;

Stran 22: © Evropska unija 2019/Denis Closon; © Amaury Bisiaux

Stran 24: © Danilo di Stefano;

Stran 25: © Elodie Joseph-Auguste;

Stran 26: © iStock/iustamank;

Stran 27: © Arhiv Moravsko-šlezjskega okraja;

Stran 28: © Naložbe in razvoj Moravsko-šlezjskega okraja;

Stran 29: © Naložbe in razvoj Moravsko-šlezjskega okraja;

Stran 30: © Moravsko-šlezjski okraj;

Stran 32: Zgoraj – 1. slika © Boris Renner; 2. slika © Jiří Zerzoň;

spodaj © Mesto Ostrava;

Stran 33: 3. slika © Jiří Zerzoň; 4. slika © Jiří Zerzoň; 5. slika © Boris

Renner; 6. slika © Arhiv območja Dolni Vitkovice;

Stran 34: © Arhiv Moravsko-šlezjskega okraja;

Stran 35: © Arhiv Moravsko-šlezjskega okraja;

Stran 38: © iStock/Quardia;

Stran 40: Haag © iStock/Deejipilot; Milano © iStock/Luneberg;

London © iStock/QQ7;

Stran 44: © iStock/PeopleImages;

Stran 45: © Evropska unija;

Stran 47: © Virtualna bolnišnica v Loreni;

Stran 48: © iStock/makenoodle;

Stran 49: © iStock/Vesnaandjic.

OHRANITE STIKE

ec.europa.eu/regional_policy
cohesiondata.ec.europa.eu

[@EUinmyRegion](https://twitter.com/EUinmyRegion)

[EUinmyRegion](https://www.facebook.com/EUinmyRegion)

[flickr.com/euregional](https://www.flickr.com/euregional)

[EUinmyRegion](https://www.youtube.com/EUinmyRegion)

[euinmyregion](https://www.instagram.com/euinmyregion)

ec.europa.eu/commission/2014-2019/cretu_en
[@CorinaCretuEU](https://twitter.com/CorinaCretuEU)

Urad za publikacije
Evropske unije

Evropska komisija
 Generalni direktorat za regionalno in mestno politiko
 Komunikacije – Agnès Monfret
 Avenue de Beaulieu/Beaulieulaan 1 – B-1160 Bruxelles/Brussel
 E-pošta: regio-panorama@ec.europa.eu